

Terimler Sözlüğü

• **A**

○ **AB Tanımlı Genel Yönetim Borç Stoku (EU-Defined General Government Debt Stock)**

Belirli bir tarih itibarıyla, Avrupa Ulusal ve Bölgesel Hesaplar Sistemi (ESA 95) metodolojisi ile hesaplanan, "genel yönetim" (merkezi yönetim, yerel yönetimler ve sosyal güvenlik kuruluşları) sınıflandırması kapsamında yer alan kurum ve kuruluşların, yurt içi ve yurt dışı piyasalardan sağladıkları borçlara ilişkin yükümlülükler toplamını ifade eder.

○ **Açığa Satış İşlemi (Short Selling)**

Yatırımcının portföyünde bulunmayan bir varlığı başta fiyat düşme beklentisi olmak üzere çeşitli gerekçelerle satması, teslim zamanı geldiğinde ise söz konusu varlığı piyasadan alıp teslim etmesi işlemidir.

○ **Açık Mektup (Open Letter)**

TCMB Kanunu'nun 42. maddesi uyarınca enflasyon hedeflerine ulaşamaması veya ulaşamaması olasılığının ortaya çıkması halinde, söz konusu durumun nedenlerinin ve alınması gereken önlemlerin Hükûmete yazılı olarak bildirildiği ve aynı zamanda kamuoyuna açıklandığı yazılı metindir. Açık mektup, enflasyonun nokta hedef etrafında belirlenen simetrik belirsizlik aralığı dışında bir noktada oluşması durumunda şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkeleri gereğince yazılır.

○ **Açık Piyasa İşlemleri - APİ (Open Market Operations - OMO)**

TCMB'nin para politikasının hedefleri çerçevesinde, para arzının ve ekonominin likiditesinin etkin bir şekilde düzenlenmesi amacıyla, Türk lirası karşılığında; menkul kıymetlerin kesin alım satımı, geri alım vaadi ile satımı

(repo), geri satım vaadi ile alımı (ters repo) işlemleri ile Türk lirası depo alınması ve verilmesi işlemleridir. Merkez bankaları açık piyasa işlemleri ile kısa vadeli faiz oranlarının politika faiz(ler)i etrafında oluşmasını sağlamakta ve finansal piyasalardaki likiditeyi düzenlemektedir.

[Ayrıntılı bilgi için tıklayınız.](#)

○ **Açık Pozisyon (Short Position)**

Döviz, altın, menkul kıymet gibi bir finansal araç üzerinden sahip olunan varlıkların aynı cinsten yükümlülükleri karşılayamayan kısmıdır. Örneğin 10 milyon ABD doları yükümlülüğe karşı 5 milyon ABD doları varlık bulunduruluyorsa aradaki 5 milyon ABD doları, açık ABD doları pozisyonunu ifade eder.

○ **Akreditif (Letter of Credit)**

İhraç edilen malların bedellerinin ödenmesi konusunda belirli şartların yerine getirilmesi halinde ödemenin yapılacağına ilişkin bir çeşit teminattır. Akreditif işlemlerine bankalar veya diğer finans kurumları aracılık etmektedir. Bu doğrultuda, akreditif, finans kurumlarının belirli bir süre için, belirli bir miktar ve üçüncü bir kişi lehine yabancı ülkedeki bir muhabir bankaya kendi nezdinde kredi açması için gönderdiği bir tür teminat mektubudur.

○ **Alım Opsiyonu (Call Option)**

Opsiyon sahibine opsiyona konu olan malı, kıymeti veya finansal göstergesi, kontratta yazan fiyattan, kontrat vadesinde herhangi bir yükümlülük doğurmadan satın alma hakkı verir.

o **Alış – Satış Farkı (Bid-Ask Spread)**

İşlem gören herhangi bir kıymetin, alış ve satış fiyatı arasındaki farkı ifade eder.

o **Alış (Bid)**

Piyasa katılımcılarının, piyasada işlem gören varlıkları (döviz, menkul kıymet gibi) almaya istekli oldukları fiyattır.

o **Analitik Bilanço/TCMB Analitik Bilançosu (Analytical Balance Sheet/CBRT Analytical Balance Sheet)**

Analitik bilanço genel bir ifade ile bilançonun aktif ve pasif kalemlerinde yer alan hesapların birbiriyle netleştirilerek uygun bir grupta altında toplulaştırıldığı bilançodur. TCMB Analitik Bilançosu ise, TCMB bilançosunda yer alan kalemleri toplulaştırırken para politikasının etkin işleyişinde geçerli kalemleri dikkate alan ve ayrıntıları içermeyen bilançodur. Para politikasının işleyişine uygun olarak toplulaştırılmış 'Aktif Kalemler' başlığı altında 'Dış Varlıklar', 'İç Varlıklar' ve 'Değerleme Hesabı' yer alırken 'Pasif Kalemler' başlığı altında ise 'Toplam Döviz Yükümlülükleri' ve 'Merkez Bankası Parası' yer almaktadır.

[TCMB Analitik Bilançosu için tıklayınız.](#)

o **Ara Kazanç Ticareti (Carry Trade)**

Daha düşük faizli (maliyetli) para biriminden borçlanarak, alınan krediyi daha yüksek faizli (getirili) para birimine yatırım yaparak değerlendirmektir. Ara Kazanç ticaretinin net getirisi, kredi riskinin sabit kalacağı varsayımı altında, kur gelişmeleri tarafından belirlenmektedir.

o **Arbitraj (Arbitrage)**

Herhangi bir menkul kıymetin, dövizin veya malın eşanlı olarak bir piyasadan alınıp diğer bir piyasada satılarak (kıymetler birbiri ile değiştirilerek) kâr edilmesi işlemidir. Arbitraj işlemleri piyasalar arasındaki fiyat farklılıklarının azalmasına yol açar. Günümüzde iletişim teknolojisinin artması ve bilgiye ulaşma maliyetinin düşmesi ile piyasalar arası fiyat

farklılığı son derece düşük olmakta, ortaya çıkan farklılıklar anlık olarak bu tür işlemlerle ortadan kalkmaktadır.

o **Avans (Advance Payment)**

Teminat olarak alınan ticari senet ve belgeler ile devlet tahvilleri ve borsada kayıtlı tahviller karşılığında ödünç verme işlemidir.

o **Ayı Piyasası (Bear Market)**

Fiyatların düştüğü piyasaları ifade eder.

o **Ayrıştırma (STRIP - Separate Trading of Registered Interest and Principal of Securities)**

Kuponlu bir menkul kıymetin anaparası ve kuponlarının ayrı ayrı işlem görebilmesi amacı ile ayrıştırılmasını ifade eder. Amaç, özellikle uzun vadeli kuponlu ihraçların yatırımcı açısından kullanım alanını genişletmek ve bu tür ihraçların talebini artırmaktır. Hazine Müsteşarlığı bu amaçla ihale ile ihraç etmiş olduğu DİBS'leri ve doğrudan satışını yaptığı Kira Sertifikalarını anapara ve kuponlarına ayrıştırabilmektedir.

• **B**

○ **Banka Kredileri Eğilim Anketi - BKEA
(Bank Loans Tendency Survey- BLTS)**

Ülke ekonomisinde büyümenin finansmanında önemli bir faktör olan banka kredilerinin eğilimlerinin izlenmesi ve değerlendirilmesi, kredi arzını etkileyen koşullarda gerçekleşmiş ve gerçekleşmesi beklenen değişimler, bu değişimlerde rolü olduğu düşünülen faktörler ve kredi talebinin izlenmesi amacıyla üç aylık dönemleri kapsayacak şekilde uygulanan bir ankettir.

[Banka Kredileri Eğilim Anketine ulaşmak için tıklayınız.](#)

○ **Bankalararası Kart Merkezi - BKM
(Interbank Card Center - ICC)**

Banka kartları ve kredi kartlarının takas ve mutabakatını sağlamak üzere 1990 yılında 13 kamu ve özel Türk bankasının ortaklığında kurulmuş olan, tüzel kişiliği haiz bir ödeme sistemidir. BKM aracılığıyla bankalar birbirleri adına yaptıkları kredi kartı ve banka kartı ödemelerinin takasını ve mutabakatını sağlamaktadır. BKM netleştirme usulüne göre çalışmaktadır ve netleştirme sonucu oluşan borçların mutabakatı TCMB İstanbul Şubesi nezdinde bulunan hesaplar üzerinden gerçekleşmektedir.

[Ayrıntılı bilgi için tıklayınız.](#)

○ **Bankalararası Para Piyasası
(Interbank Money Market)**

TCMB bünyesinde faaliyet gösteren, bankaların birbirleriyle ve TCMB ile TL Depo Alım - Satım İşlemlerini ve sadece TCMB taraf olmak üzere Geç Likidite Penceresi ve Gün İçi Limit İşlemlerini gerçekleştirebildikleri piyasadır.

[Ayrıntılı bilgi için tıklayınız.](#)

○ **Bankalararası Takas Odaları Merkezi
- BTOM (Interbank Clearing House - ICH)**

Çeklerin bankalar arasında hesaben mutabakatını sağlamak amacıyla 1985 yılında TCMB tarafından kurulmuş olan, tüzel kişiliği haiz bir ödeme sistemidir. BTOM'da TCMB tarafından çıkartılan Tebliğ esaslarına uygun Türk lirası çekler işleme alınmaktadır. Sistem netleştirme esasına göre çalışmaktadır. Bünyesinde çekle işleyen hesapları bulunan ve bankalararası takas odası kurulu yerlerde şubeleri olan bankalar, bankalararası takas odalarının faaliyetlerine en az bir şubeleri ile katılmak zorundadırlar. BTOM'da çek takası işlemleri, 30 Ekim 2013 tarihinden itibaren faaliyete geçen Yeni Elektronik Çek Takas Sistemi ile elektronik ortamda çeke ilişkin bilgilerin iletilmesi esasına dayanılarak yapılmaktadır.

[Ayrıntılı bilgi için tıklayınız.](#)

○ **Bankalararası TL Aktarım Sistemi
(Interbank Payment System)**

TCMB'nin sahibi ve işleticisi olduğu EFT Sisteminin bir bileşeni olarak, bankaların birbirleri arasında gerçekleştirdikleri ödemeler ile yurt dışı finansal kuruluşlara sağladıkları muhabirlik hizmetlerine ilişkin bankacılık ödemelerinin elektronik ortamda gerçek zamanlı mutabakatını sağlayan sistemdir.

[Ayrıntılı bilgi için tıklayınız.](#)

○ **Bankaya Özgü Döngüsel Sermaye
Tamponu (Countercyclical Capital Buffer)**

Kredi genişlemesinin finansal sektörün genel risk düzeyini artırabilecek düzeylere ulaşması durumunda öz kaynakların sermaye yeterliliğine ilişkin düzenlemelere göre yetersiz kalmasının önüne geçilmesi amacıyla bankalarca bulundurulması beklenen ilave çekirdek sermaye tutarını ifade eder.

- **Banknot (Banknote)**
Taşıyana, üzerinde yazan miktarın ödenmesinin, çıkararı kuruluş tarafından garanti edildiği faiz taşımayan kıymetlerdir. Yasal ödeme aracıdır. TCMB, Türk lirası banknot basmaya yetkili tek kurumdur.
 - **Basel Bankacılık Denetim Komitesi (Basel Committee on Banking Supervision - BCBS)**
İsviçre'nin Basel kentinde yerleşik olan Uluslararası Mutabakat Bankası (BIS) çatısı altında faaliyet gösteren ve bankacılık sektöründe küresel ölçekte ihtiyati düzenleme çerçeveleri hazırlayan uluslararası bir kuruluştur. Komite, aynı zamanda bankaların denetimi başlığında iş birliği sağlamaktadır. Komite, küresel finansal istikrarı sağlamlaştırmak amacıyla başta sermaye ve likidite alanlarında olmak üzere düzenleme çerçeveleri yayımlar ve bu düzenlemelerin ülkelerdeki uygulamalarını izler. Komite, temel kararlarını ve çalışma planını, Merkez Bankası ve Denetim Otoriteleri Başkanları Grubu'nun (GHOS) onayına sunar.
 - **Basit Faiz Oranı (Simple Interest Rate)**
Bir yatırımın, yatırım dönemi süresince sadece anaparasının kazandığı faiz oranıdır.
 - **Batmasına İzin Verilemeyecek Kadar Büyük Finansal Kuruluşlar (Too-Big-to-Fail)**
Büyük ve karmaşık olmaları ve finansal sistemde yer alan diğer kuruluşlarla olan bağlantıları ve önemli faaliyetlerinin başka finansal kuruluşlarca kısa sürede sağlanması zorluğu nedeniyle, faaliyetlerini sürdürmemeye durumlarının ortaya çıkması halinde sistemik risk yaratma potansiyeli taşıyan ve ekonomiye büyük maliyetler yükleyebilecek olan finansal kuruluşlardır.
 - **Baz Etkisi (Base Effect)**
İki dönem arasındaki değişim hesaplanırken, değişime referans alınan dönemde normalden önemli ölçüde düşük veya yüksek bir gerçekleşme olması durumunda değişim hesaplandığı döneme yansıyan etkiyi ifade etmektedir. Örneğin 2014 Kasım ayı yıllık enflasyonu hesaplanırken, 2014 yılı Kasım ayı tüketici endeksinin 2013 yılı Kasım ayı tüketici endeksine göre yüzde değişimi alınmaktadır. 2013 yılı Kasım ayında tüketici endeksi normal ortalamalara göre çok daha düşük bir oranda artmış ise, 2014 yılı Kasım ayında yıllık enflasyonu yükseltici bir baz etkisi görülecektir.
 - **Baz Puan (Basis Point)**
Faiz oranlarındaki değişimi ifade eden bir ölçüm birimidir. Virgülden sonraki dördüncü haneye karşılık gelir (0,0001). Örneğin faiz oranının %5,25'den %6,75'e yükselmesi durumunda 150 baz puanlık bir artış söz konusudur. Diğer bir deyişle 100 baz puanlık değişim %1'lik değişime karşılık gelmektedir.
 - **Beklenti Anketi - BA (Survey of Expectations - SoE)**
TCMB tarafından finansal ve reel sektörde karar alıcı ve uzman kişilerin, tüketici enflasyonu, döviz kuru, cari işlemler dengesi, GSYH büyüme hızı ve faiz oranları gibi temel makroekonomik değişkenlere ilişkin beklentilerinin alınması amacıyla aylık olarak uygulanan bir ankettir.
- [Beklenti Anketine ulaşmak için tıklayınız.](#)
- **Beklenti Yönetimi (Expectation Management)**
Para politikası çerçevesinde beklenti yönetimi, TCMB'nin, ekonomik birimlerin orta ve uzun vadeli enflasyon beklentilerinin enflasyon hedefleri doğrultusunda şekillenmesini temin etmeye yönelik olarak uyguladığı stratejiler bütünüdür.
 - **BIS (Uluslararası Mutabakat Bankası - Bank for International Settlement)**
Parasal ve finansal istikrarı sağlamaya yönelik olarak merkez bankaları ve diğer kurumların kendi aralarındaki iş

birliğini artırmak amacı ile kurulmuş uluslararası bir organizasyondur. 1930 yılında kurulmuş olup, İsviçre'nin Basel kentinde yerleşiktir. Sermayesi altın frank şeklinde ifade edilmekte olup, 1 altın frank 0,29 gram altını temsil etmektedir. TCMB 5000 altın frank ile bankanın hissedarıdır.

○ **Bileşik Faiz Oranı (Compound Interest Rate)**

Bir yatırımın yatırım dönemi boyunca kazandığı faiziyle birlikte yeniden yatırıma tabi tutulması sonucu elde edilen getiriye gösteren faizdir. Diğer bir deyişle faizin de faiz kazanmasıdır.

○ **Bir Hafta Vadeli Repo Faiz Oranı (One-week Repo Rate)**

2010 yılı Mayıs ayında TCMB bir hafta vadeli repo faiz oranını yeni bir likidite aracı olarak devreye sokmuştur.

○ **Birikmiş Faiz (Accrued Interest)**

Bir yatırımın, yatırım dönemi içinde, ödeme tarihine kadar üzerinde biriken faizdir. Örneğin, 6 ayda (182 gün) bir dönemsel% 4 kupon ödemeli, 100 TL'den ihraç edilen bir devlet tahvilini satın almak için (piyasa faizinin değişmediği varsayımı altında) 3 ay sonra (91 gün) ödenmesi gereken fiyat 102 TL'dir.

○ **Birim İşgücü Maliyeti (Unit Labour Cost)**

Bir birim iş üretmek için yapılması gereken ortalama işgücü harcamalarını ifade eder. Toplam ücret ödemeleri üretime bölünerek hesaplanır. Saatlik ücretlerin işgücü verimliliğine oranı olarak da ifade edilebilir. Saatlik ücretlerdeki artış birim ücreti artırırken, verimlilikteki artış azaltmaktadır. Firma açısından birim ücret artışı kârlılığı azaltan, rekabet gücünü zayıflatan bir unsurdur.

○ **Birincil Gelir Hesabı (Primary Income Account)**

Emek, finansal veya doğal bir kaynak sağlanması karşılığında elde edilen gelirler ile ödenen tutarları göstermekte olup, çalışanların ücretleri ile doğrudan yatırımlar, portföy yatırımları ve diğer yatırımlara ilişkin yatırım geliri ve giderlerini içermektedir.

○ **Birincil Piyasa (Primary Market)**

İlk ihraçların yapıldığı piyasadır. Bir yatırım aracının örneğin bir menkul kıymetin ilk defa piyasaya sürülmesi (satılması) birincil piyasa işlemidir. Benzer şekilde, devlet iç borçlanma senetlerinin, Hazine Müsteşarlığı tarafından ihale yöntemi ile satımı da bir birincil piyasa işlemidir. Bu senetlerin daha sonra yatırımcılar arasındaki alım-satımları ise ikincil piyasa olarak adlandırılan piyasalarda gerçekleşmektedir.

○ **Boğa Piyasası (Bull Market)**

Fiyatların yükseldiği piyasayı ifade eder.

○ **Bono (Bill)**

Vadesi 1 yıldan kısa olan, çıkaran kurum tarafından öngörülen vade sonunda belirli bir bedelin ödenmesinin taahhüt edildiği menkul kıymetlerdir. Hazine Müsteşarlığı tarafından çıkarılan bir yıldan kısa vadeli ihraçlar, Hazine Bonosu adı altında işlem görmektedir. İngilizce karşılığı olan "Bond" ifadesi ise, ABD Hazinesi ihraçları için, 10 yıldan uzun vadeli kıymetleri ifade etmektedir (maksimum 30 yıl). Benzer şekilde "Note" ifadesi 1-10 yıl arası, "Bill" ifadesi ise 1 yıl ve daha kısa ihraçlara yönelik olarak kullanılmaktadır.

○ **Broker (Broker)**

Alım ve satım işlemlerine belirli bir komisyon karşılığı aracılık eden, işlemleri kendi adına ancak taraf olduğu kişi veya kurumlar hesabına yapan işlemcilere verilen isimdir.

- **C-Ç**
- **Cari İşlemler Hesabı (Current Account)**

Ödemeler dengesi hesapları içinde yer alan mal ve hizmet ticareti ile birincil ve ikincil gelir hesaplarını kapsamaktadır. Cari işlemler hesabında, gelirlerin giderleri aştığı, diğer bir ifadeyle, farkın artı olduğu durum cari işlemler fazlası olarak adlandırılırken; giderlerin gelirleri aştığı, diğer bir ifadeyle, farkın eksi olduğu durum ise cari işlemler açığı olarak adlandırılmaktadır.
- **Cari Kur (Current Exchange Rate)**

Döviz piyasalarında aynı gün takası gerçekleşen dövizin alım - satımında kullanılan kur anlamına gelmektedir.
- **Çapraz Kur (Cross Rate)**

Uluslararası piyasalarda genellikle döviz kurları ABD doları ile yerel paralar arasındaki değişim oranı şeklinde ifade edildiği için, ABD doları dışındaki iki para birimi arasındaki değişim oranı bunların ABD doları cinsinden fiyatlarına göre dolaylı olarak hesaplanabilmektedir. Çapraz kur, iki yabancı para ve bu iki paranın her birinin bir üçüncü yabancı para (genellikle ABD doları) ile arasındaki parite olarak tanımlanan döviz değişim kurudur. Diğer bir ifadeyle, iki para birimi arasındaki dolaylı değişim oranına çapraz kur adı verilmektedir.
- **Çekirdek Enflasyon (Core Inflation)**

Enflasyonun geçici veya bir defaya mahsus etkilerden arındırılmış kalıcı kısmıdır. Belirli ürünlerin endeksten dışlanması, istatistiksel analiz ve modele dayalı yöntemler çekirdek enflasyonun hesaplanmasında sıklıkla kullanılmaktadır. Ancak en yaygın takip edilen çekirdek enflasyon göstergeleri dışlama yöntemiyle elde edilenlerdir. Bu amaçla, dışsal etkilere (enerji fiyatları, mevsimsel koşullar, maliye politikası vs) daha açık olan ve geçici nitelikler taşıyabilen, enerji, temel gıda maddeleri fiyatları ve dolaylı vergiler bu tür enflasyon hesaplamalarında dışlanan başlıca unsurlardır. Çekirdek enflasyon kullanımındaki amaç, fiyatlar genel seviyesindeki değişimi sürekli kılan unsurları tespit etmektir. Her ne kadar enflasyon hedefi manşet TÜFE enflasyonu üzerinden belirlense de, daha gerçekçi politika kararları alınabilmesi için çekirdek enflasyon göstergelerinin seyri de dikkate alınmaktadır. Özellikle, enflasyon hedeflemesine yönelik ülkelerde tek bir çekirdek enflasyon göstergesi yerine, tüm hesaplama yöntemlerinin avantaj ve dezavantajları göz önünde bulundurularak farklı yollarla hesaplanmış alternatif endeksler takip edilmektedir.
- **Çekirdek Yükümlülükler (Core Liabilities)**

Bankacılık sektörünün yurt içindeki tasarruf sahiplerinden sağladığı mevduat kaynaklı finansman genel olarak çekirdek yükümlülükler olarak adlandırılmaktadır. Çekirdek yükümlülükler ekonominin büyüklüğü ve hanehalkının servetiyle orantılı şekilde büyüdüğünden bankaların kredi genişlemesi için ekonominin temelleriyle uyumlu bir kaynak olarak kabul edilmektedir. Kredilerin mevduattan hızlı büyüdüğü kredi genişlemesi dönemlerinde bankalar çekirdek olmayan yükümlülüklere yönelerek finansal sistemdeki makro-finansal kırılganlıkları besleyebilmektedir.
- **Çıktı Açığı (Output Gap)**

Bir ekonomide gerçekleşen çıktının potansiyel seviyesinden farkı olarak tanımlanan çıktı açığı, ekonomideki fiyat baskılarının değerlendirilmesinde önemli bir para politikası değişkenidir. Enflasyon hedeflemesi rejiminde merkez bankaları gerçekleşen enflasyon yerine geleceğe ilişkin enflasyon beklentilerine göre politikalarını şekillendirmektedir. Buna göre, çıktı açığının pozitif olduğu alanlarda, talep fazlalığı nedeniyle ekonominin kapasitenin üzerinde çalıştığı ve bunun talep yönlü enflasyonist baskıya neden olabileceği tahmin edilmektedir. Buna karşılık, çıktı açığının negatif olduğu alanlarda, ekonomideki zayıf talepten kaynaklanan arz fazlalığı veya atıl kapasite

olduğu ve bunun da enflasyonda düşüşe neden olabileceği tahmin edilmektedir.

o **Çıpa (Nominal Anchor)**

Ekonomik karar alma süreçlerinde referans olarak alınan büyüklükleri ifade etmek için kullanılır. Örneğin kur çıpası kavramı, bir merkez bankasının kur için belirli taahhütleri sonrasında, diğer ekonomik birimlerin de bu taahhüte güven duyması ile birlikte, alınan ekonomik kararlarda kurdaki değişimlerin esas alınması ve fiyat, ücret artışı, yatırım gibi kararlarının kur politikası çerçevesinde şekillenmesini ifade eder. Bu tür bir çıpaya (politikaya) güvenin olmaması halinde, seçilen büyüklükler bu özelliklerini kaybederler. Parasal büyüklükler, faiz oranları, enflasyon, büyüme oranları çıpa” olarak kullanılan büyüklüklerdir. Özellikle son yıllarda, kur ve faiz oranı gibi büyüklüklerin çıpa olarak kullanımında ortaya çıkan güçlükler, enflasyonun bu amaçla kullanımını yaygınlaştırmıştır.

o **Çözümleme (Resolution)**

Bir finansal kuruluşun faaliyetlerini sürdürebilmesi için gerekli sermayeye artık sahip olmadığının ilgili otoritelerce tespit edilmesi neticesinde, finansal kuruluşun tasfiye edilmesi veya faaliyetlerine devam edebilmesi için ihtiyaç duyduğu sermaye yapısına tekrar kavuşturulması amacıyla özel bir müdahaleye tabi tutulmasıdır.

- **D**
- **Dalgalı Kur Rejimi (Floating Exchange Rate Regime)**

Kurun büyük ölçüde piyasadaki arz ve talep koşullarına göre belirlendiği sistemi ifade eder. Döviz kurlarındaki aşırı oynaklığı ve/veya piyasa temellerinden kopuk hareketleri önlemek amacıyla merkez bankaları döviz alımı/satımı yoluyla piyasaya seyrek olarak ve sınırlı miktarlarda müdahale etmektedir.
- **Dealer (Dealer)**

Alım-satım işlemlerinde kendi nam ve hesabına hareket eden kişi ve kurumlara verilen isimdir.
- **Deflasyon (Deflation)**

Fiyatlar genel düzeyinde sürekli bir düşüş durumunu ifade etmektedir.
- **Deflatör (Deflator)**

Parasal terimlerle (nominal) ifade edilmiş olan bir iktisadi büyüklüğün (örneğin ücretler, hammadde fiyatları, maliyetler vb.) değerinin gerçek değere (reel) çevrilmesinde kullanılan fiyat endeksini ifade eder.
- **Değişken Faizli İhraçlar (Floating Rate Notes)**

Getirisi, ihracı sırasında sabitlenmeksizin önceden belirlenen başka değişkenlere bağlanan kıymetlerdir. Gerçekleşen enflasyona veya LIBOR gibi uluslararası faiz oranlarının, örneğin geçmiş 3 aylık ortalamasına endekslenen ihraçlar bu türe girmektedirler. Getiri (faiz) oranlarındaki belirsizliğin arttığı ve fiyat oluşumlarının güçleştiği ortamlarda, hem ihraç eden hem de yatırımı yapan kişi ve kuruluşlar açısından riski daha düşüktür.
- **Devalüasyon (Devaluation)**

Sabit kur rejiminde, ulusal paranın yabancı paralar karşısındaki değerinin azalmasını ifade eder. Örneğin, bir Türk lirasının bir ABD doları karşısındaki değerinin 2,0 TL'den 2,2 TL'ye düşmesi, Türk lirasının ABD doları karşısında %10 değer kaybetmesi (ABD dolarının değer kazanması) anlamındadır.
- **Devlet İç Borçlanma Senetleri (Government Domestic Borrowing Securities)**

Hazine Müsteşarlığı tarafından yurt içi piyasada ihraç edilen borçlanma senetleridir.
- **Dezenflasyon (Disinflation)**

Fiyat artış hızının azalması anlamına gelmektedir. Yüksek enflasyondan düşük enflasyona geçiş sırasında yaşanan düşen enflasyon sürecini ifade etmektedir.
- **Dış Ticaret Dengesi (Foreign Trade Balance)**

Yurt içinde yerleşik kişiler ile yurt dışında yerleşik kişiler arasında gerçekleştirilen ve gümrüklerden geçen mal ihracat ve ithalat tutarları arasındaki farkı ifade eder. İhracatın ithalattan fazla olması durumunda dış ticaret fazlası, tersi durumda dış ticaret açığı oluşur.
- **Dış Ticaret Hadleri (Terms of Trade)**

İhracat birim değer endeksinin ithalat birim değer endeksine oranıdır. Dış ticaret haddinin 100'ün üzerinde bulunması, dış ticarete konu malların ihracat fiyatlarının ithalat fiyatlarına göre daha yüksek olduğunu gösterir. Birim değer endeksleri TÜİK tarafından hesaplanmaktadır.
- **Dışa Bağımlılık (External Dependency)**

Kendi teknoloji ve sanayi altyapısını oluşturmakta yetersiz kalan ülkelerde üretim için gerekli olan yatırım malları, hammadde veya ara malların diğer ülkelerden ithal edilerek karşılanması, söz konusu madde ve hammaddelerin yurt içinde üretilmemesidir.
- **Doğrudan (Kesin) Alım (Outright Purchase)**

TCMB'nin para politikası hedefleri çerçevesinde, para arzının ve ekonominin likiditesinin etkin bir şekilde

düzenlenmesi amacıyla kullandığı açık piyasa işlemlerinden biridir. Genellikle, piyasada kalıcı likidite açığı (sıkışıklığı) olduğu durumlarda, TCMB'nin piyasadan (açık piyasa işlemi yapmaya yetkili kuruluşlardan) kendi portföyü için menkul kıymet almasını ve karşılığında sisteme kalıcı olarak likidite sağlamasını ifade eder.

[Ayrıntılı bilgi için tıklayınız.](#)

o **Doğrudan (Kesin) Satım (Outright Sale)**

TCMB'nin para politikası hedefleri çerçevesinde, para arzının ve ekonominin likiditesinin etkin bir şekilde düzenlenmesi amacıyla kullandığı açık piyasa işlemlerinden biridir. Genellikle, piyasada kalıcı likidite fazlası olduğu durumlarda, TCMB'nin piyasaya (açık piyasa işlemleri yapmaya yetkili kuruluşlara) kendi portföyünden menkul kıymet satmasını, karşılığında sistemden likidite fazlasını kalıcı olarak çekmesini ifade eder.

[Ayrıntılı bilgi için tıklayınız.](#)

o **Doğrudan Yabancı Yatırım (Foreign Direct Investment)**

Yatırımcının yerleştiği olduğu ekonomi dışındaki bir ekonomide bir işletmenin yönetimini kontrol ettiği veya yönetiminde söz sahibi olduğu uzun vadeli bir yatırım şeklidir. Doğrudan yabancı yatırımda, yatırımcının işletmenin sermayesinde %10 veya daha fazla paya sahip olması veya yönetimde söz sahibi olması esastır.

o **Dolarizasyon (Dolarization / Currency Substitution)**

Bir ülkedeki yerleşiklerin değişim aracı, hesap birimi ve değer biriktirme aracı olarak kendi ulusal paraları yerine yabancı para kullanmalarıdır. Tam dolarizasyon, bir ülkenin ulusal parasını tamamen terk edip, yabancı para birimini resmi para birimi olarak kabul etmesidir. Kısmi dolarizasyon; bir ülkede ekonomik birimlerin, yüksek enflasyon ve belirsizlik ortamında ulusal paranın olası değer

kaybından korunmak amacıyla, ulusal para cinsinden finansal varlıklar yerine yabancı para cinsinden finansal varlıkları seçmeye başlamasıyla ortaya çıkmaktadır. Genelde dolarizasyonun ilk aşamasının, yabancı para cinsinden varlıkların değer biriktirme aracı olarak kullanılmaya başlanması olan 'varlık ikamesi' şeklinde geliştiği görülmektedir. Öte yandan, özellikle gelişmekte olan piyasalarda yakın geçmişte sıkça yaşanan bankacılık krizleri, iktisat yazınına varlık dolarizasyonunun yanı sıra 'yükümlülük dolarizasyonu' kavramını da eklemiştir. Yükümlülük dolarizasyonu; ülkedeki bankacılık ve kamu kesimi dahil olmak üzere tüm ekonomik birimlerin, yabancı para cinsinden büyük miktarda yükümlülüklerinin bulunmasıdır. Hem varlık hem de yükümlülük dolarizasyonları tek bir başlık altında toplanarak 'finansal dolarizasyon' olarak nitelendirilebilir. Finansal dolarizasyon, bir ülkedeki yerleşiklerin, hem varlık hem de yükümlülüklerini yabancı para cinsinden tutma eğilimleri olarak tanımlanmaktadır.

o **Dolaşımdaki Banknotlar (Banknotes in Circulation)**

TCMB tarafından tedavüle çıkarılmış ve tedavülde bulunan banknotlardır.

o **Dolaşımdaki Para (Currency in Circulation)**

Dolaşımdaki banknotlar ile madeni para toplamından, banka kasalarında bulunan banknot ve madeni para tutarlarının çıkarılması ile elde edilen tutardır.

o **Dönemsel Faiz (Periodic Interest Rate)**

Bir yatırımın fiilen elde tutulma süresince getireceği faizi ifade eder.

o **Döviz Kuru (Exchange Rate)**

Ulusal bir paranın, diğer bir ulusal para cinsinden ifadesidir.

o **Döviz Kuru Rejimleri (Exchange Rate Regimes)**

Döviz kurları günümüzde özellikle küçük ve açık ekonomiler için taşıdıkları önem ve reel ekonomiyi doğrudan etkileme potansiyelleri nedeniyle, uygulanan para politikası çerçevesinde doğrudan hedef, gösterge veya araç olarak kullanılmaktadırlar. Döviz kuruna yönelik uygulamalar, bir uçta sabit kur rejimi, diğer uçta ise serbest dalgalı olmak üzere, iki rejim arasında şekillenmektedir. Sabit kur rejiminde, ulusal paranın değeri yabancı bir para veya paralardan oluşan bir sepet karşısında sabitlenmekte ve bu değerlerin sürmesi para otoritesi tarafından bazen açık bazen de dolaylı olarak garanti edilmektedir. Para Kurulu (Currency Board) türü uygulamalarda, bir taraftan kur sabitlenirken diğer taraftan ulusal para arzı tamamen bu kur üzerinden gerçekleştirilen döviz alım-satımlarına bağlanmaktadır. Serbest dalgalı kur rejiminde ise, döviz kurunun fiyatı piyasada oluşan arz ve talebe göre belirlenmektedir. Bunların yanı sıra birçok ara rejim mevcuttur. Örneğin dalgalı kur rejiminde kur büyük ölçüde piyasadaki arz ve talep koşullarına göre belirlenmekle birlikte para otoritesi piyasaya seyrek olarak ve sınırlı miktarlarda müdahale etmekte; kontrollü dalgalanma (managed float) rejiminde yine herhangi bir kur hedefi olmamakla birlikte çeşitli nedenlerle sık sık müdahaleler gerçekleştirilmektedir. Sürünen kur (crawling peg) adı altındaki rejimlerde ise, kur belirli bir takım kriterlere göre yönlendirilmekte ve para otoritesi tarafından gerektiğinde müdahale edilmektedir. Kura yönelik bu tür rejimlerin seçimi, ülkelerin içinde bulunduğu şartlara göre değişmektedir.

o **Dünya Bankası (World Bank)**

1944 yılı sonrasında, Avrupa'nın yeniden imarına yönelik olarak "Uluslararası Yeniden Yapılanma ve Kalkınma Bankası (International Bank for Reconstruction and Development - IBRD)" adı altında kurulan uluslararası bir

örgüttür. Daha çok, gelişmekte olan ülkelere uzun vadeli proje kredileri sağlamaktadır. Son yıllarda görev tanımları içine, gelişmekte olan ülkelerin dış borçları ve yoksullukla mücadele kavramları da girmiştir.

• **E**

○ **Efektif (Banknote)**

Kaydi forma dönüşmemiş, ekonomik birimlerin fiilen banknot ve madeni para olarak ellerinde tuttıkları parayı ifade etmek için kullanılan bir terimdir.

○ **Egzotik Opsiyonlar (Exotic Options)**

Talep edenin ihtiyacına göre şekillendirilen opsiyonlardır. "Barrier option" adı altında opsiyona konu olan kıymetin opsiyonda öngörülen fiyatı, örneğin geçmesi halinde geçerliliğini yitiren opsiyonlar, ya da "Lookback options" adı altında belli bir dönemde gerçekleşen örneğin en yüksek fiyatı opsiyona fiyat kabul eden opsiyonlar bu türe örneklerdir.

○ **Ekonomik Güven Endeksi (Economic Confidence Index)**

Tüketici ve üreticilerin genel ekonomik duruma ilişkin değerlendirme, beklenti ve eğilimlerini özetleyen, tüketici güven göstergesi ile mevsim etkilerinden arındırılmış imalat sanayi (reel kesim), hizmet, perakende ticaret ve inşaat sektörlerine ilişkin güven göstergelerinin ağırlıklandırılarak birleştirilmesinden oluşan bir endekstir.

○ **Elektronik Fon Transfer Sistemi - EFT (Electronic Funds Transfer System - EFT)**

Türk lirası üzerinden yapılan ödeme işlemlerinin elektronik ortamda gerçek zamanlı mutabakatını sağlayan ödeme sistemidir. EFT sisteminin sahibi ve işleticisi TCMB'dir. EFT Sistemi Müşteriler Arası TL Aktarım Sistemi ve Bankalararası TL Aktarım Sistemi olmak üzere iki bileşene sahiptir. EFT Sistemi resmi tatil günleri dışında hafta içi her gün 08.00-17.30 saatleri arasında çalışmakta, yarım işgünlerinde ise sistem 13.00'da kapanmaktadır.

[Ayrıntılı bilgi için tıklayınız.](#)

○ **Elektronik Menkul Kıymet Transfer Sistemi - EMKT (Electronic Securities Transfer System - ESTS)**

Menkul kıymetlerin bankalar arasında aktarımının ve mutabakatının, elektronik ortamda gerçek zamanlı ve kaydi olarak yapılmasını sağlayan menkul kıymet mutabakat sistemidir. EMKT Sisteminde, devlet iç borçlanma senetleri ile bazı kamu kuruluşları tarafından ihraç edilen senetlere ilişkin işlemler yapılmaktadır. EMKT Sisteminde yapılan işlemlerde ödeme karşılığı teslimat (ÖKT) ilkesi geçerlidir. Bu ilke kapsamında, menkul kıymet aktarımı, söz konusu menkul kıymete ilişkin fon aktarımının gerçekleşmesi ile eş anlı olarak yapılmaktadır. EMKT Sistemi resmi tatil günleri dışında hafta içi her gün 08.00-17.30 saatleri arasında çalışmakta, yarım işgünlerinde ise sistem saat 13.00'te kapanmaktadır. EMKT Sisteminin sahibi ve işleticisi TCMB'dir.

[Ayrıntılı bilgi için tıklayınız.](#)

○ **Elektronik Para (Electronic Money)**

Elektronik para ihraç eden kuruluş tarafından kabul edilen fon karşılığı ihraç edilen, elektronik olarak saklanan, 6493 sayılı Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri, Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Kanun'da tanımlanan ödeme işlemlerini gerçekleştirmek için kullanılan ve elektronik para ihraç eden kuruluş dışındaki gerçek ve tüzel kişiler tarafından da ödeme aracı olarak kabul edilen parasal değerdir.

[Ayrıntılı bilgi için tıklayınız.](#)

○ **Elektronik Para Kuruluşu (Electronic Money Institution)**

6493 sayılı Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri, Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Kanun kapsamında elektronik para ihraç etme yetkisi verilen tüzel kişidir.

[Ayrıntılı bilgi için tıklayınız.](#)

- **Emisyon (Issue)**
Dolaşıma çıkarmak, ihraç etmektir.
- **Emisyon Grubu (Emission Group)**
Belirli bir grafik tasarım anlayışı ve boyut düzeni içinde dolaşıma çıkarılan banknot serisidir.
- **Emisyon Hacmi (Value of Banknotes in Circulation)**
TCMB tarafından tedavüle çıkarılmış ve tedavülde bulunan banknotlar ile tedavülden kaldırılmış olmasına rağmen 10 yıllık zaman aşımı süresi henüz dolmamış tedavülde bulunan banknotların toplamıdır.
- **Enflasyon (Inflation)**
Fiyatlar genel seviyesindeki sürekli artış eğilimidir. Enflasyon, tüketici ve üretici fiyat gelişmelerini gösteren ve TÜİK tarafından yayımlanan resmi endeksler ile ölçülmektedir.
- **Enflasyon Beklentileri (Inflation Expectations)**
Ekonomik birimlerin henüz gerçekleşmemiş (gelecekte gerçekleşecek) enflasyona ilişkin öngörülerini ifade etmektedir. Enflasyon beklentilerinin ölçümü için, çeşitli piyasa araçlarından türetilen endeksler veya TCMB'nin yayımlamakta olduğu Beklenti Anketi gibi anketler kullanılabilir.
- **Enflasyon Hedefi (Inflation Target)**
TCMB ve Hükümet tarafından üçer yıllık dönemler için belirlenen TÜFE yıllık artış oranıdır. Enflasyon hedefi her yılın aralık ayındaki yıllık enflasyon olarak tanımlanmaktadır.
- **Enflasyon Hedeflemesi (Inflation Targeting)**
Merkez bankalarının genellikle hükümetlerle birlikte, para politikası amacı olarak belirli bir enflasyon rakamını hedeflemeleridir. Bu tür bir uygulamada, hedeflenen enflasyonun, beklentileri etkileyebildiği ölçüde, nominal çıpa görevini üstlenmesi öngörülmür. Diğer politikalarından farkı, enflasyon hedefinin net bir şekilde kamuoyuna duyurulması ve bu konu ile ilgili doğrudan sorumluluk alınmasıdır. Uygulamada, uygulayıcı kurum olarak merkez bankaları amaca yönelik bir araç bağımsızlığına kavuşmaktadırlar. Diğer bir deyişle, merkez bankaları, kur ve faiz politikalarını enflasyonu kontrol altına almak amacı ile istedikleri biçimde kullanabilmektedirler. Bu tür uygulamalar, bir ekonomideki tüm büyüklüklerin nominal çıpa özelliğini kaybetmesi sonucu bir zorunluluk olarak da ortaya çıkabilmektedir. Bu tür bir politikanın başarısı için, güçlü ve sağlıklı bir mali yapı, enflasyon ile para politikası araçları arasında gözlenebilir ve istikrarlı bir ilişki, güvenilirlik, bağımsızlık, hesap verebilirlik ve şeffaflık gibi unsurlar ön koşul olarak sayılmaktadır.
- **Enflasyon Risk Primi (Inflation Risk Premium)**
Enflasyonun, beklenen enflasyonun üzerinde gerçekleşmesi halinde oluşacak kaybı telafi etmek amacıyla reel faize eklenen risk primini ifade etmektedir. Diğer bir ifadeyle, nominal faiz oranı; reel faiz oranı, enflasyon beklentisi ve enflasyon risk primini içermektedir. Bu risk primi enflasyonda dalgalanmaların yaşandığı, belirsizliklerin olduğu ülkelerde söz konusu olmaktadır.
- **Enflasyon Tahmini (Inflation Forecast)**
TCMB tarafından üç ayda bir mevcut veriler, modeller ve analizler çerçevesinde güncellenen orta vadeli enflasyon öngörüleridir. Belirli bir dönem önceden duyurulmuş olan enflasyon hedefi sabitken enflasyon tahmini yeni bilgiler ışığında düzenli olarak gözden geçirilmektedir.
- **Enflasyon Telafisi (Inflation Compensation)**
Yatırımcıların reel kayıplara maruz kalmamak için talep ettikleri, enflasyon beklentisi ve enflasyon risk primi toplamına eşit büyüklüktür.

- **Enflasyon Vergisi (Inflation Tax)**
Para, tedavüle çıkaran kurum açısından yükümlülük; talep eden, elde tutan kurum ve kişi açısından ise bir varlık olarak düşünüldüğünde enflasyon, parayı ihraç eden kurumun yükümlülüğünü, parayı elde tutan kurumun ise varlığını reel olarak azaltır. Bu anlamı ile enflasyon, gelir elde eden açısından vergi özelliği taşımakta, dolayısıyla vergi gibi satın alma gücünün transferine neden olmaktadır.
- **Enflasyona Endeksli Tahvil (Inflation Indexed Securities)**
Anapara ve faiz ödemeleri belirli bir fiyat endeksine bağlı olan ve bu şekilde reel değer kaybına uğramayan tahvillerdir. Bu tahvillerin reel getirisinin enflasyondaki değişmelere rağmen oynaklık göstermemesi, yatırımcılara öngörülebilir net bir getiri sunması nedeniyle, bu tahviller riskten korunan yatırımcılar tarafından tercih edilmektedir.
- **Erken İtfa (Early Redemption)**
Bir borcun işlemiş faizi ile birlikte anaparasının vadesinden önce geri ödenmesidir.
- **Etkin Piyasa Hipotezi (Efficient Market Hypothesis)**
Bu hipotez, bir piyasada işlem gören kıymetlerin mevcut fiyatlarının, o kıymetlere ilişkin elde edilebilir bilgilerin tümünü yansıttığını öngörür. Hipotez, fiyatı belirleyen alıcı ve satıcılar olduğu varsayımı ile işlemcilerin tüm ulaşılabilir bilgilere aynı anda ve simetrik olarak ulaşabildiğini varsayar. Bu durumda oluşan fiyatın da denge fiyatı olduğu öngörülür.
- **Euro Dolar (Eurodollar)**
Amerika Birleşik Devletleri (ABD) dışındaki bankalarda veya ABD bankalarının yurt dışı şubelerinde tutulan ABD doları cinsinden mevduatları ifade etmek için kullanılmaktadır. Euro ifadesi, bu tür mevduatların büyük çoğunluğunun özellikle Batı Avrupa ülkelerindeki bankalarda tutulmasından kaynaklanmaktadır. Asya ve benzeri diğer

tüm ülkelerde tutulan ABD doları hesapları da bu adla anılmaktadır.

- **Eurobond (Eurobond)**
Çıkaran ülkenin veya kuruluşun, kendi ulusal para birimi dışındaki bir para birimi üzerinden ihraç ettiği menkul kıymetlerdir.

• **F**

○ **Faiz Oranı (Interest Rate)**

Üretim faktörlerinden sermayenin elde ettiği getiridir. Diğer bir ifade ile paranın kullanım bedelidir.

○ **Faktoring (Factoring)**

Yurt içi ve yurt dışı piyasalar için mal ve hizmet satımı faaliyetinde bulunan firmaların mal ve hizmet satışından doğmuş veya doğacak kısa süreli ticari alacak hakkını devretmesi karşılığında likit fon elde etmesi işlemidir. Bunun yanı sıra, firmalara vadeli satış bedellerini vadesinden önce tahsil etme imkanı sağlayan finans kuruluşlarına da 'faktoring' kuruluşları denilmektedir. Bu firmalar, vadeli satış yapmış şirketlerin fatura edilmiş alacaklarını peşin fakat iskontolu olarak satın alırlar ve vadesi geldiğinde alacağı kendileri tahsil ederler.

○ **Federal Fon Oranları (Federal Funds Rate)**

ABD'de finansal kurumların gecelik bazda borçlanmalarını gerçekleştirdikleri para piyasası faiz oranıdır. Para politikası uygulamasında temel gösterge niteliğinde olduğundan ABD Merkez

Bankasının (FED) yakın gözetimi altındadır. FED bu piyasada oluşan günlük "Federal Funds Rate"lerin kendi açıkladığı hedef orana uygun seyretmesi amacıyla açık piyasa işlemleri yoluyla piyasadaki günlük rezerv (kullanılabilir fon) miktarını ayarlar. Örneğin, bu piyasada oluşan faizler FED'in hedef oranın altında ise, diğer bir deyişle piyasada fon fazlası varsa, FED bu miktarı açık piyasa işlemleri ile piyasadan çeker.

○ **Finans Hesabı - Ödemeler Dengesi Tanımlı (Financial Account - on a Balance of Payments Basis)**

Merkez bankası, genel hükümet (merkezi yönetim, mahalli idareler, sosyal güvenlik fonları), bankalar ve diğer sektörler (diğer finansal kuruluşlar ve finansal olmayan kuruluşlar, hanehalkı ve kâr amacı gütmeyen kuruluşlar) tarafından gerçekleştirilen kısa ve uzun vadeli uluslararası sermaye akımlarının kaydedildiği bir hesap olup, temel olarak, bir ülkenin dış finansal varlıkları ve yükümlülüklerindeki değişimler ile bu değişimlerin karşılıklı kayıtlarını içermektedir.

○ **Finansal Bulaşıcılık/Yayıma (Financial Contagion)**

Ülkelerin birinde veya birkaçında ortaya çıkan sorunlar yüzünden tedirgin olan uluslararası yatırımcıların benzer özelliklere sahip ülkelere yatırımlarını hızla çekmeleri ve bu şekilde olumsuz yatırım koşullarının diğer ülkelerin finansal sistemlerine de yayılmasıdır.

○ **Finansal Derinleşme (Financial Deepening)**

Toplumun her kesimine daha geniş hizmet seçeneklerinin ulaşabilmesini sağlayacak finansal hizmetlerin artmasıdır. Finans sektöründe yaratılan fonların, reel kesime aktarılma oranı olarak da tanımlanabilmektedir. 'Finansal derinleşme' terimi ekonomiler üzerinde getirdiği makro etkiler ile farklı bir anlamda kullanılabilmektedir. Buna göre daha fazla finansal derinleşme para arzında artış

anlamına gelmekte, para arzındaki artış da beraberinde ekonomik büyümeyi getirmektedir.

- **Finansal Eğitim (Financial Education)**
Bireylerin finansal konularda bilgilendirilmesi yoluyla finansal ürünler, fırsatlar ve risklere ilişkin farkındalığın arttığı, tüketici ve yatırımcıların finansal bilgiye erişim yollarını öğrenerek kazandıkları bilgi ve yeteneği ekonomik davranışlarına yansıtma ve bilinçli finansal karar alma yeteneklerinin geliştiği süreçtir.
- **Finansal Farkındalık (Financial Awareness)**
Kişilerin finansal risklere ilişkin bilgilerini ve bilinç düzeylerini artırarak karar alma süreçlerinde daha akılcı davranmalarını destekleyen bir unsurdur.
- **Finansal Hesaplar (Financial Accounts)**
Bir ekonomide yaratılan, nakde çevrilen ve değişime uğrayan tüm finansal varlık ve yükümlülüklerin sektörler ve finansal araçlar itibarıyla birbirleriyle olan finansal işlemlerini gösteren bir hesaplar setidir. Yurt içi sektörlerin birbirleriyle ve dünyanın geri kalanı ile gerçekleştirdikleri finansal işlemleri esas alarak sermaye hesabındaki fazla veya açığın finansal varlık ve yükümlülüklerle nasıl finanse edildiğini göstermektedir.

[Finansal Hesaplara ulaşmak için tıklayınız.](#)

- **Finansal Hizmetler Anketi - FHA (Financial Services Survey - FSS)**
Türkiye'deki finansal kuruluş yöneticilerinin iş durumları ile ilgili olarak, yakın geçmişe ilişkin değerlendirmeleri ile geleceğe yönelik beklentilerinin izlenerek, finansal hizmetler sektöründeki eğilim ve gelişmeleri yansıtacak göstergelerin üretilmesi amacıyla aylık olarak uygulanan bir ankettir.

[Finansal Hizmetler Anketine ulaşmak için tıklayınız.](#)

- **Finansal Hizmetler Güven Endeksi - FHGE (Financial Services Confidence Index - FSCI)**
Finansal hizmetler sektöründeki gelişmeleri takip etmek amacıyla, Finansal Hizmetler Anketi'nin farklı sorularına verilen yanıtların birlikte değerlendirilerek özetlendiği bir göstergedir.

[Finansal Hizmetler Güven Endeksine ulaşmak için tıklayın.](#)

- **Finansal İstikrar (Financial Stability)**
Finansal piyasalarda, bu piyasalarda faaliyet gösteren kurumlarda ve ödeme sistemlerindeki istikrarı ve şoklara karşı dayanıklılığı ifade etmektedir. Bu alanlardaki istikrar genelde finansal sistemin sağlıklı ve istikrarlı işlemlerini, dolayısıyla ekonomideki kaynakların üretken bir şekilde tahsisini ve risklerin uygun bir şekilde yönetim ve dağılımını beraberinde getirmektedir. Finansal istikrarsızlığın ise ekonomide önemli sorunlar yaratacağı bilinen bir olgu olup, yaşanan finansal krizlerin yüksek maliyeti finansal istikrarın önemine işaret etmektedir.

- **Finansal İstikrar Komitesi (Financial Stability Committee)**
Türkiye'de makro finansal riskleri yakından ve etkili bir şekilde izleyebilmek için 8 Haziran 2011 tarihinde yürürlüğe giren 637 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile 4059 sayılı Kanun'da yapılan değişiklikle kurulan komitedir. Finansal İstikrar Komitesi, Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu bakanın başkanlığında; Hazine Müsteşarı, TCMB Başkanı, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu Başkanı, Sermaye Piyasası Kurulu Başkanı ve Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu Başkanından oluşur. Temel görevleri, üye kurumlar arasında eş güdümü sağlayarak finansal riskleri kontrol etmek ve sistemik risk oluşmasını engellemektir.

- **Finansal İstikrar Kurulu (Financial Stability Board-FSB)**
Finansal istikrarın sağlanması amacıyla, ulusal finansal otoritelerin ve uluslararası standart belirleyici kurumların çalışmalarını koordine etmek; etkin düzenleme, gözetim ve diğer finansal sektör politikaları geliştirmek ve uygulamak üzere Finansal İstikrar Forumunun halefi olarak Nisan 2009'da kurulan uluslararası bir kuruluştur.
- **Finansal Kesim Dışındaki Firmaların Net Döviz Pozisyonu (Foreign Exchange Assets and Liabilities of Non- Financial Companies)**
Türkiye'de finansal kesim dışında faaliyet gösteren firmaların yurt içi finansal kesim ve yurt dışında yerleşiklerle olan işlemlerinden kaynaklanan döviz varlıkları ile döviz yükümlülükleri arasındaki farktır. Reel sektörün döviz bağıli yükümlülüklerinin ne kadarını döviz cinsinden veya dövizle endeksli varlıklarıyla karşılayabileceğinin bir göstergesi olarak kullanılmaktadır.
[Finansal Kesim Dışındaki Firmaların Net Döviz Pozisyonuna ulaşmak için tıklayınız.](#)
- **Finansal Kiralama (Leasing)**
İşletmelerin orta vadeli fon ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik kullanılan finansman tekniğidir. Kiracı tarafından seçilip, kiralayan tarafından satın alınan bir malın mülkiyetini kiralayanda, kullanımını ise kiracıda bırakan, kiracı ve kiralayan arasında imzalanan bir sözleşmedir.
- **Finansal Okur-Yazarlık (Financial Literacy)**
Bir bireyin kişisel bütçesini yönetme sürecinde etkin ve bilinçli kararlar alabilmesini sağlayan temel finansal bilgiye sahip olması ve bu kararları uygulayarak bireysel ve toplumsal finansal refahı artırma yetisidir.
- **Finansal Piyasa Altyapılarına İlişkin Prensipler (Principles for Financial Market Infrastructures - PFMI)**
Uluslararası Mutabakat Bankası (BIS) altında kurulmuş olan ve ödemeler alanında uluslararası standart belirleyici bir kuruluş olan Ödemeler ve Piyasa Altyapıları Komitesi [Committee on Payments and Market Infrastructures (CPMI)] ile menkul kıymetler alanında uluslararası standart belirleyici bir kuruluş olan Uluslararası Menkul Kıymet Komisyonları Örgütü [International Organization of Securities Commissions (IOSCO)] tarafından 2012 yılında yayımlanan raporda yer alan, finansal piyasa altyapısı kuruluşları için hazırlanmış standartlardır. Bahse konu rapor kapsamında finansal piyasa altyapıları ödeme sistemleri, menkul kıymet mutabakat sistemleri, merkezi karşı taraflar, merkezi saklama kuruluşları ve veri depolama kuruluşlarıdır.
- **Fiyat İstikrarı (Price Stability)**
Para politikasının uzun dönemli temel amaçlarına (büyüme ve istihdam) yönelik olarak ekonomik birimlerin karar alma süreçlerinde etkili olmayacak ölçüde düşük ve istikrarlı bir enflasyon oranını ifade eder.
- **Fon (Fund)**
Banknot, madeni para, kaydi para veya elektronik parayı ifade eder.
- **Forfaiting (Forfeiting)**
Özellikle mal ve hizmet ihracatından doğan ve belirli bir ödeme planına göre tahsil edilebilecek olan alacakların bir banka veya bu alanda uzmanlaşmış bir finans kurumu tarafından satın alınmasıdır. Uzun vadeli ve kredili ihracat - ithalat işlemlerine yönelik bir finans aracı olup, genellikle yatırım malları için kullanılmaktadır.

• **G**

○ **Gayri Safi Milli Hasıla - GSMH (Gross National Product - GNP)**

Bir ülke vatandaşlarının bir dönem içinde ürettiği katma değerdir.

○ **Gayri Safi Yurt İçi Hasıla - GSYİH (Gross Domestic Product - GDP)**

Bir ülkenin sınırları içinde bir dönemde üretilen katma değerdir.

○ **Gecikmeli Net Mutabakat (Deferred Net Settlement)**

Mutabakatın, önceden tanımlanmış olan mutabakat döngüsünün sonunda netleştirme ilkesine göre gerçekleştirildiği bir net mutabakat yöntemidir.

○ **Geç Likidite Penceresi (Late Liquidity Window Facility)**

Geç Likidite Penceresi (GLP), TCMB'nin nihai kredi mercii sıfatıyla ödeme sistemlerinde ortaya çıkabilecek sorunların önlenmesi amacıyla bankalara geçici nitelikteki likidite ihtiyaçlarını karşılamaları için gün sonunda (saat 16.00-17.00 arasında) teminatları karşılığında, limitsiz olarak sağladığı gecelik vadeli TL borçlanma imkanı ile likidite fazlalarını değerlendirebilmeleri için aynı koşullarda sağladığı gecelik vadeli TL borç verme imkanını ifade eder.

[Ayrıntılı bilgi için tıklayınız.](#)

○ **Gelire Endeksli Senetler (Revenue Indexed Bonds)**

Yurt içi tasarrufların artırılması, Devlet İç Borçlanma Senetlerinin çeşitlendirilmesi ve yatırımcı tabanının genişletilmesi amacıyla, Hazine Müsteşarlığı tarafından 28 Ocak 2009 tarihinde ilk Gelire Endeksli Senet (GES) ihracı gerçekleştirilmiştir. GES ihraçlarında getiriler, Kamu İktisadi Teşebbüsü statüsündeki Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı (TPAO), Devlet Malzeme Ofisi (DMO), Devlet Hava Meydanları İşletmeleri (DHMI) ve Kıyı Emniyeti Genel Müdürlüğünden (KIYEM) bütçeye aktarılan hasılat paylarına endekslenmiştir. Gelire Endeksli Senetler ile getirisi devlet

gelirleriyle ilişkilendirilen bir yatırım aracı yaratılmış olmaktadır. Söz konusu senetlere uygulanacak asgari kupon ödeme garantisi sayesinde yatırımcının gelir payındaki değişimden olumsuz etkilenmesi önlenmiş olmaktadır. Bu çerçevede, söz konusu senetlerin getirilerine ilişkin ödemelerin hesaplanmasında TPAO, DMO, DHMI ve KIYEM tarafından bütçeye aktarılan üç aylık ve altı aylık hasılat paylarının toplamı esas alınmaktadır. Gerçekleşen gelir tahsilatının bütçede açıklanan azami tutarların üzerlerinde olması durumunda yatırımcılara söz konusu azami tutar karşılıkları esas alınarak ödeme yapılır.

○ **Genel Devlet Dengesi (General Government Balance)**

Merkezi yönetim bütçesi, mahalli idareler, sosyal güvenlik kuruluşları, genel sağlık sigortası, fonlar, döner sermayeler ve işsizlik sigortası fonu dengelerinden oluşmaktadır. Uluslararası karşılaştırmalarda bu tanım esas alınmaktadır.

○ **Gerçek Zamanlı Brüt Mutabakat (Real Time Gross Settlement - RTGS)**

Fon ve menkul kıymet transferlerinin, netleştirme olmaksızın, bir sıra dahilinde, tek tek ve anlık (sürekli) olarak mutabakatının gerçekleştirilmesidir. Çeşitli açılardan sınıflandırılması mümkün olmakla birlikte ödeme sistemleri, mutabakat tipine göre gerçek zamanlı brüt mutabakat sistemleri ve netleştirme esasına dayalı mutabakatlı sistemler olmak üzere sınıflandırılmaktadır. Günümüzde sistemik öneme sahip ödeme sistemlerinin büyük çoğunluğu gerçek zamanlı brüt mutabakat yöntemleriyle çalışmaktadır.

[Ayrıntılı bilgi için tıklayınız.](#)

○ **Geri Ödenmeme Riski (Default Risk)**

Borcun geri ödenmeme riskini ifade etmektedir.

o **Getiri Eğrisi / Verim Eğrisi (Yield Curve)**

Herhangi bir zaman diliminde bir yatırım aracının çeşitli vadeleri ile bu vadelerdeki getirileri arasındaki ilişkinin grafiksel ifadesidir. Dikey ekseninde getiri/verim (yield), yatay ekseninde ise vadeler yer alır. Pozitif eğimli (normal) getiri eğrisi, negatif eğimli (inverted) getiri eğrisi, düz getiri eğrisi ve orta vadelerde yüksek getiri ifade eden (bell shape) getiri eğrisi olarak sınıflandırılırlar. Eğrinin zaman içindeki hareketleri; dikleşmesi, "steeping" (pozitif eğimli bir eğri söz konusu ise eğrinin orijine uzak kısmının yükselmesi, yakın kısmının düşmesi, eğimin artması), düzleşmesi, "flattening" (pozitif eğimli verim eğrilerinde orijine uzak kısmın düşmesi, yakın kısmın yükselmesi, eğimin azalması) ve eğrinin şeklinin değişmeden yukarı aşağı hareket etmesi, "paralel shift" olarak adlandırılır. Eğrinin eğiminin artması, uzun vadede faizlerin (enflasyonun) yükseleceği beklentisini yansıtır. Eğimin azalması, diğer bir deyişle pozitif eğimli bir getiri eğrisinin düzleşmesi (orijine yakın tarafın yükselip, uzak tarafın düşmesi) ise, yatırımcıların ileride faizlerin düşeceği beklentisi ile mevcut faiz oranlarından daha uzun süre faydalanmak için uzun vadeye yönelmelerini, dolayısıyla artan talep ile bu vadede getirinin düşmesini, fon talep edenlerin de ileride daha düşük faiz oranlarından borçlanma imkanı imkânı doğacağı beklentisi ile kısa vadeyi tercih etmelerini, dolayısıyla arz fazlası nedeniyle getirinin artmasını ifade eder.

o **Gölge Bankacılık (Shadow Banking)**

Bankacılık sektörü gibi risklere sahip olan banka dışı kredi aracılık faaliyetleridir. Bankacılık sektörü kadar sıkı düzenlemelere tabi olmayan gölge bankacılık sektörü, bankalar gibi vade dönüştürme faaliyetlerinde bulunmakta, likidite riskine ve yüksek kaldıraçtan kaynaklı risklere maruz kalmaktadır.

o **Gün İçi Likidite İmkânı - GİL (Intraday Liquidity Facility - ILF)**

Bankacılık sisteminde gün içinde oluşan acil TL fon ihtiyaçlarının karşılanabilmesi ve ödeme sisteminde oluşabilecek tıkanıklıkların giderilebilmesi amacıyla TCMB tarafından bankalara gün sonunda (EFT kapanışına kadar) geri ödenmek üzere, gün içinde (9.00-15.00 arası) - limitleri ve teminatları dahilinde, komisyon karşılığında (faizsiz olarak)- sağlanan TL borçlanma imkanıdır.

[Ayrıntılı bilgi için tıklayınız.](#)

• **H**

○ **Hazır İmkanlar (Standing Facilities)**

TCMB'nin para politikası hedefleri çerçevesinde, para arzının ve ekonominin likiditesinin etkin bir şekilde düzenlenmesi amacıyla, bankalara ve aracı kurumlara politika faiz oranlarından kısa vadede sağlamış olduğu Türk lirası borç alma ve borç verme imkanlarını ifade eder. Hazır imkanların genel çerçevesi, 1211 sayılı TCMB Kanunu'nun 52, 56 ve 40. maddeleriyle belirlenmiştir. TCMB, nihai kredi mercii sıfatıyla ödeme sisteminde aksamalara sebep olabilecek geçici likidite sıkışıklıklarını ve finansal piyasaların etkin bir şekilde çalışmasını engelleyebilecek teknik kaynaklı ödeme sorunlarını gidermek amacıyla, sisteme teminat karşılığında gün içi veya gün sonu kredi imkanı sağlayabilir. TCMB tarafından sunulan Hazır İmkanlar; 1-Türk lirası Depo Borç Alma ve Borç Verme, 2-Gün İçi Likidite (GİL) İmkânı, 3-Geç Likidite Penceresi (GLP) İşlemleri (LON), 4-Likidite Desteği Kredisi, 5-BİST bünyesinde sağlanan Repo ve Ters Repo İmkânı, 6-Piyasa Yapıcısı Bankalara Sağlanan Likidite İmkânı, olarak sınıflandırılabilir.

[Ayrıntılı bilgi için tıklayınız.](#)

○ **Hazine Bonosu (Treasury Bills)**

Hazine Müsteşarlığı tarafından çıkarılan bir yıldan kısa vadeli borçlanma senetleridir.

○ **Hedef Kitle (Target Group)**

İletişim faaliyetlerinde verilmek istenen mesajın ulaşması hedeflenen grup veya topluluktur.

○ **Hesaben Saklama (Book Entry)**

Kıymetlerin elektronik ortamda hesaben saklanmasını ifade eder. Örneğin Hazine ihalesinden alınan kıymetler, katılımcılar tarafından fiziki olarak talep edilebileceği gibi (bu kıymetler TCMB tarafından bastırılmaktadır) makbuz karşılığı elektronik ortamda katılımcıların hesabına da aktarılabilir. Şahıslar da, makbuz karşılığı kıymetlerini hesaben saklayabilmektedirler. Fiziki olarak elde

bulunan bir kıymetin, sonradan bir hesaba yatırılması da kıymeti bu forma sokmaktadır.

○ **Hesap Verebilirlik (Accountability)**

Merkez bankalarının aldıkları kararlardan, bunların sonuçlarından ve kurumsal yönetiminden topluma karşı sorumlu olması anlamına gelmektedir. Hesap verme sorumluluğu merkez bankası bağımsızlığının bir gereği olup, çeşitli şekillerde yerine getirilebilmektedir. Bunlar kanunla belirlenmiş yükümlülükler, iç ve dış denetimler ve merkez bankaları tarafından uygulanan şeffaflık ve iletişim politikaları olarak sıralanmaktadır.

• **I-İ**

○ **IBAN (Uluslararası Banka Hesap Numarası – International Bank Account Number)**

ISO 13616 No.lu standartlara göre oluşturulmuş Uluslararası Banka Hesap Numarasıdır. IBAN ile herhangi bir finansal kurumdaki bir müşteri hesap numarasının uluslararası ölçekte tanımlanarak ödeme işlemlerinde istenen verimliliğe kavuşmak amaçlanmıştır. IBAN Türkiye’de 26 sayısal/alfabetik karakterden oluşur. İlk iki hane ülke kodunu belirtmektedir ve Türkiye için TR'dir. Sonraki 2 hane kontrol basamaklarını oluşturmakta ve IBAN'ın doğrulanmasında kullanılmaktadır. Sonraki 5 hane banka kodunu ifade etmektedir. Rezerv alan tek basamaklı olup, tüm hesap numaraları için sıfır olarak kabul edilmiştir. Son 16 hane ise banka hesap numarasını belirtmektedir.

○ **İhale (Auction)**

Piyasa ekonomilerinde, çeşitli mal ve finansal değerlerin kişi veya kurumlara tahsis yöntemlerinden birisidir. Özellikle, ihaleye konu olacak malın sabit veya doğrudan belirlenebilir bir fiyatı yoksa veya malın satıcısı, malın piyasa fiyatı konusunda emin değilse ihale yöntemi ile satım tam rekabet koşulları altında bu belirsizliği ortadan kaldırır. İhaleler farklı biçimlerde gerçekleştirilebilir. En yaygın olanı, fiyatların büyükten küçüğe doğru dizildiği ve satan açısından gelirin maksimum, maliyetin minimum olmasını sağlayan çoklu fiyat (Dutch Auction) türü ihalelerdir. Bu ihalede her katılımcıyla kendi teklif ettiği fiyat üzerinden işlem yapılmaktadır. Fiyatların küçükten büyüğe sıralandığı ihaleler ise "English Auction" olarak adlandırılmaktadır. Diğer bir ihale yöntemi ise "tek fiyat" ihalesidir. Bu ihale türünde arzın ve talebin eşitlendiği fiyat, ihaleyi kazanan tüm katılımcılara uygulanmaktadır. Diğer bir deyişle tüm işlemler tek bir fiyat üzerinden gerçekleştirilmektedir. İki ihale türünün de birbirine göre avantaj ve dezavantajları söz konusudur. Tek fiyat ihalesinde, bilgi toplamının maliyeti daha az olup daha

fazla katılım sağlanabilir. Çoklu fiyat ihalesinde ise daha yoğun bir rekabet söz konusu olup satıcı açısından daha düşük bir maliyet söz konusu olabilir. Ancak, tüm bunlar piyasanın yapısına ve o günkü koşuluna bağlıdır.

○ **İhracat (Exports)**

Bir ülkede yerleşik kişi ve kurumların diğer ülkelere mal satmasıdır.

○ **İhracat Reeskont Kredisi (Export Rediscount Credit)**

TCMB Kanunu'nun 45. maddesine istinaden çıkarılan reeskont düzenlemeleri çerçevesinde firmalarca döviz üzerinden düzenlenmiş ve belirli şartları sağlayan senetlerin aracı bankalarca reeskonta getirilmesi karşılığında TCMB tarafından ihracat reeskont kredisi kullanılmaktadır. İhracat reeskont kredileri senette belirtilen döviz tutarının, kredinin kullanıldığı tarihte ilan edilen kurdan Türk lirası karşılığının bankalar aracılığıyla firmalara ödenmesi suretiyle kullanılmaktadır. Kredilerin vadesinde geri ödemesi ise döviz olarak gerçekleştiğinden TCMB döviz rezervlerine önemli ölçüde katkı sağlanmaktadır.

○ **İhracatın İthalatı Karşılama Oranı (Coverage Ratio)**

Karşılama Oranı = (İhracat / İthalat) * 100 formülü ile hesaplanır. Karşılama oranının 100'den büyük olması ülkenin dış ticaret fazlası olduğunu, 100'den küçük olması dış ticaret açığı verdiğini gösterir.

○ **İkincil Gelir Hesabı (Secondary Income Account)**

İkincil gelir hesabı, yurt içinde (yurt dışında) yerleşik bir birim tarafından yurt dışında (yurt içinde) yerleşik bir birime karşılıksız olarak mal veya hizmet gibi reel bir kaynak veya finansal bir varlık sağlanması şeklinde tanımlanan transferleri içermektedir.

- **İkincil Piyasa (Secondary Market)**
Kıymetlerin ilk ihraçları sonrası işlem gördükleri piyasaları ifade eder. Hazine Müsteşarlığı tarafından ihraç edilen borçlanma senetlerinin ihraç sonrası alınıp-satıldığı Borsa İstanbul, Borçlanma Araçları Piyasası ikincil piyasaya bir örnektir.
- **İktisadi Yönelim Anketi - İYA (Business Tendency Survey - BTS)**
İmalat sanayinde faaliyet gösteren işyerlerinin üst düzey yöneticilerinin, üretim, ihracat ve iç piyasa siparişleri, yatırım ve istihdam gibi konularda yakın geçmişe ilişkin değerlendirmelerinin, mevcut duruma ilişkin görüşlerinin ve geleceğe yönelik beklentilerinin izlenerek, imalat sanayinin kısa dönemdeki eğilimlerini yansıtacak göstergelerin üretilmesi amacıyla aylık olarak uygulanan bir ankettir.
[İktisadi Yönelim Anketi ve Reel Kesim Güven Endeksine ulaşmak için tıklayınız.](#)
- **İmalat Sanayi Kapasite Kullanım Oranı (Capacity Utilization Rate of the Manufacturing Industry)**
İmalat sanayi sektöründe faaliyet gösteren işyerlerinin ilgili dönemde mevcut fiziki kapasitelerine göre fiilen gerçekleşen kapasite kullanımlarının alınmasını amaçlayan ve İktisadi Yönelim Anketi sonuçlarına dayalı olarak üretilen bir göstergedir.
[İmalat Sanayi Kapasite Kullanım Oranına ulaşmak için tıklayınız.](#)
- **İskonto (Discount)**
Ticari senetlerin vadesinden önce satın alınıp, belirli indirimlerle paraya çevrilmesini sağlayan bir kredi işlemini ifade etmektedir.
- **İslami Finansal Hizmetler Kurulu (Islamic Financial Services Board - IFSB)**
Bankacılık, menkul kıymet piyasaları ve sigortacılık alanlarında İslami finansal kuruluşlara yönelik uluslararası düzenleyici

standartların oluşturularak İslami finansal hizmetler sektörünün gelişimini teşvik etmek, İslami finansal ürünler sunan kurumların etkin denetimi konusunda rehberlik sağlamak ve İslami finansal hizmetler sektörü için risklerin belirlenmesi, ölçümü, yönetimi ve açıklanmasına ilişkin kriterler geliştirmek amaçlarıyla 2003 yılında faaliyetlerine başlamış olan uluslararası bir kuruluştur.

- **İstikrarlı Fonlama Oranı (Stable Funding Rate)**
TCMB'nin bir hafta vadeli repo ihaleleri ile yapmış olduğu fonlama faizi "İstikrarlı Fonlama Oranı 1", açık piyasa işlemleri çerçevesinde piyasa yapıcısı bankalara repo işlemleri yoluyla tanınan borçlanma imkanı faizi ise "İstikrarlı Fonlama Oranı 2" olarak tanımlanmaktadır.

[Ayrıntılı bilgi için tıklayınız.](#)

- **İşgücü (Labour Force)**
Çalışma çağındaki nüfustan çalışma arzusu göstererek işgücü piyasasına dâhil olanlar işgücünde kabul edilmektedir. İş aradığı halde henüz iş bulamayanlar, diğer bir ifadeyle işsiz konumda olanlar ile çalışanların toplamı işgücünü oluşturmaktadır.
- **İşgücüne Katılma Oranı (Labour Force Participation Rate)**
İşgücünün çalışabilir yaştaki nüfusa oranıdır.
- **İşsiz (Unemployed)**
İş olmayan, iş arayan ve bu konuda girişimde bulunmuş olan kişiler işsiz olarak tanımlanmaktadır.
- **İşsizlik Oranı (Unemployment Rate)**
İşsizlerin işgücüne oranı olarak tanımlanmaktadır.
- **İtfa (Redemption)**
Borçlanma senetlerinin ihracında belirlenen vade tarihinde işlemiş faizi ve anaparasının geri ödenmesidir.

- o **İthalat (Imports)**
Bir ülkede yerleşik kişi ve kurumların diğer
lkelerden mal almasıdır.

- **K**
- **Kaldıraca Dayalı Zorunlu Karşılıklar (Leverage Based Reserve Requirement)**

Kaldıraç oranı bankaların borçluluk düzeyini göstermekte olup, ana sermayenin bilanço içi ve dışı yükümlülükler toplamına bölünmesi ile hesaplanmaktadır. Oranın artması borçluluğun düştüğünü, oranın azalması borçluluğun arttığını göstermektedir. Kaldıraç oranı, Zorunlu Karşılıklar Hakkında Tebliğ'de belirlenen eşik kaldırma oranlarının altında kalan bankalar Tebliğ'de belirlenen oranlarda ilave zorunlu karşılık tesis etmektedir. Söz konusu uygulama ile bankaların borçluluk oranının aşırı seviyelere çıkmasının engellenmesi amaçlanmaktadır.

[Zorunlu Karşılıklar Hakkında Tebliğe ulaşmak için tıklayınız.](#)
- **Kaldıraç Oranı (Leverage Ratio)**

Borcun öz sermayeye veya toplam sermayeye oranıdır. Kaldıraç oranları, işletmenin kaynak yapısını gösterir ve işletmenin varlıklarının hangi kaynaklarla ne oranda finanse edildiğinin görülmesini sağlar. Basel III kapsamında geliştirilen kaldırma oranı ise, ana sermayenin toplam risk tutarına bölünmesiyle hesaplanır.
- **Kamu Kaynaklı Finansman (Bail-out)**

Bir finansal kuruluşun çözümlenmesi sırasında ortaya çıkan zararların kamu kaynakları kullanılarak karşılanmasıdır.
- **Kamu Kesimi Borçlanma Gereği (Public Sector Borrowing Requirement)**

Merkezi yönetim bütçesini, mahalli idareleri, KİT'leri, bütçe dışı fonları, sosyal güvenlik kuruluşlarını, işsizlik sigortası fonunu, döner sermayeli kuruluşları ve genel sağlık sigortasını kapsayan kamu kesimi genel dengesidir.
- **Kamu Net Borç Stoku (Public Net Debt Stock)**

Kamu sektörünün iç ve dış borç yükümlülüğü toplamından kamu sektörünün elinde bulundurduğu finansal varlıkların düşülmesi ile hesaplanan kamu kesimi net borç stokunu ifade eder.
- **Kısa Vadeli Dış Borç Stoku (Short Term External Debt Stock)**

Herhangi bir tarih itibarıyla kullanımı gerçekleştirilmiş olan ve bir ekonomide yerleşik kişilerin yerleşik olmayanlara borçlu olduğu, kullanım tarihinden itibaren bir yıl içinde anapara ve/veya faiz ödemesi/ödemeleri yapılmasını gerektiren cari, şartlı olmayan yükümlülüklerin bakiyesidir. TCMB nezdindeki mevduatların kısa vadeli kısmını, bankaların ve diğer sektörlerin kısa vadeli kredilerini (yurt dışında ihraç edilmiş tahviller dahil), diğer sektörlerin kısa vadeli ticari kredilerini, yurt dışında yerleşik gerçek ve tüzel kişilerin (bankalar hariç) yurt içinde yerleşik bankalardaki döviz cinsinden mevduatlarını gösteren döviz tevdiat hesabını (DTH), yurt dışında yerleşik bankaların yurt içinde yerleşik bankalardaki döviz cinsinden mevduatları gösteren banka mevduatını, yurt dışında yerleşik gerçek ve tüzel kişilerin (bankalar dahil) yurt içinde yerleşik bankalardaki Türk lirası cinsinden mevduatlarını gösteren mevduat kalemlerinden oluşmaktadır.

[Ayrıntılı bilgi için tıklayınız.](#)
- **Kira Sertifikası (Lease Certificate)**

Varlık kiralama şirketlerince, kendi nam ve sertifika sahiplerinin hesabına ve yararına, satın almak veya kiralamak suretiyle devralınan varlıkların finansmanını sağlamak amacıyla düzenlenen ve sahiplerinin bu varlıklardan elde edilen gelirlerden payları oranında hak sahibi olmalarını sağlayan menkul kıymettir.
- **Konsolidasyon (Consolidation)**

Bir borcun borçlusu tarafından ödenmeyip zorunlu veya gönüllü olarak vade, faiz, tür

ve benzeri yönlerden yeniden yapılandırılmasını ifade eder.

o **Kontrol Ufku (Control Horizon)**

Politika faizlerinde yapılan bir değişiklik ile enflasyon üzerinde gözlenen nihai etki arasında geçen süreyi ifade eder. Türkiye için kontrol ufku 1 yıl olarak tanımlanmaktadır.

o **Konut Fiyat Endeksi - KFE (House Price Index - HPI)**

Türkiye konut piyasasındaki fiyat değişimlerini takip etmek amacıyla aylık olarak hesaplanan bir endekstir. Ülke genelindeki fiyat değişimlerini temsil etmek üzere satışa konu olan konutların fiyat verilerini kapsamaktadır. Konut fiyatlarını temsil etmek üzere, bireysel konut kredisi talebiyle kredi veren kuruluşlara yapılan başvurular sırasında düzenlenen değerlendirme raporlarındaki konut değerleri kullanılmaktadır.

[Konut Fiyat Endeksine ulaşmak için tıklayınız.](#)

o **Konvertibilite (Convertibility)**

Bir ülke parasının, döviz piyasalarında başka bir ülke parası ile serbestçe değiştirilebilmesi ve uluslararası ticari işlemlerde değişim aracı olarak kullanılabilmesidir.

o **Kredi Arzı Daralması (Credit Crunch)**

Ekonomide likiditenin azaldığı, yatırım sermayesi elde etmenin zorlaştığı ve sonuç olarak kredi arzının daraldığı bir durumu ifade etmektedir.

o **Kredi Riski (Credit Risk)**

Bir finansal kuruluşun yükümlülüklerini zamanında veya gelecekte tam olarak yerine getirememesi riskidir.

o **Kuponlu İhraçlar (Coupon Bonds)**

Bir menkul kıymetin dönemsel olarak faiz ödemesini ifade eder. Örneğin, 100.000 TL nominal değerli, 3 ayda bir %5 kupon faizi ödemeli, 1 yıl vadeli bir menkul kıymetin yatırımcısına 3 ayda bir 5.000 TL lik faiz

(kupon) ödemesi yapılması, 1 yıl sonunda ise anaparasının, 100.000 TL'nin ödenmesi söz konusudur.

o **Kur Riski (Currency Risk)**

Gelecekte döviz kurunun değerinde yaşanabilecek dalgalanmalar sonucunda varlıklar ve/veya yükümlülüklerde meydana gelebilecek değişikliklerden zarar edilmesi ihtimalini ifade etmektedir. Kur riskinden korunmak için yatırımcıların hem finans hem de mal piyasalarında pozisyon almaları, birden fazla ülkenin finans piyasasına yatırım yapmaları ve türev ürün veya piyasaları kullanmaları gibi yöntemler mevcuttur.

• **L**

○ **LIBID (London Interbank Bid Rate)**

Londra Bankalararası Para Piyasasında, itibarı yüksek bankaların birbirlerinden temel para birimleri (ABD doları, euro, İngiliz sterlini, Japon yeni ve İsviçre frangı) üzerinden mevduat kabul etme işlemlerinde uyguladıkları faiz oranıdır.

○ **LIBOR (London Interbank Offered Rate)**

Londra Bankalararası Para Piyasasında, itibarı yüksek bankaların birbirlerine temel para birimleri (ABD doları, euro, İngiliz sterlini, Japon yeni ve İsviçre frangı) üzerinden borç verme işlemlerinde uyguladıkları faiz oranıdır.

○ **Likidite (Liquidity)**

Piyasada işlem gören herhangi bir varlık veya kıymetin piyasa fiyatını etkilemeden alınıp satılabilmesinin ölçütüdür. Likiditesi yüksek varlık veya kıymetlerin işlem hacimlerinin de yüksek olması beklenmektedir.

○ **Likidite Desteği Kredisi (Liquidity Support Credit Facility)**

Bankacılık sisteminde belirsizlik ve güvensizlik oluşması ve fon çekilişlerinin hızlanması halinde, TCMB tarafından haklarında belirsizlik ve güvensizlik oluşan ancak ödeme kabiliyeti olan bankalara öz kaynaklarının iki katı ile sınırlı olmak üzere, fon çekilişlerini karşılayacak miktarda teminatları karşılığında, birer aylık vadelerle ve en fazla bir yıl süreyle avans şeklinde sağlanan Türk lirası kredi desteğidir.

[Ayrıntılı bilgi için tıklayınız.](#)

○ **Likidite Riski (Liquidity Risk)**

Fonlama ve piyasa likiditesi riskini ifade etmektedir. Fonlama riski, kısa vadeli nakit giriş ve çıkışları arasındaki uyumsuzluk nedeniyle ilave fonlama ihtiyacının ortaya çıkma riskini, piyasa likidite riski ise finansal varlıkların nakde çevrilme sürelerini ve değerlerini içeren riski ifade etmektedir.

○ **Likidite Senetleri (Liquidity Bills)**

Para politikasının etkinliğini artırmak ve piyasadaki likiditeyi düzenlemek (fazla likiditenin çekilmesi) amacıyla kullanılan, kısa vadeli senet özelliğinde bir para politikası aracıdır. TCMB, TCMB Kanunu'nun 52. maddesine göre, kendi nam ve hesabına, vadesi 91 günü geçmeyen likidite senetleri ihraç edebilir.

[Ayrıntılı bilgi için tıklayınız.](#)

• **M**

○ **Makro İhtiyati Politikalar
(Macroprudential Policy)**

Sistemik riski azaltmak amacıyla finansal sektöre yönelik düzenlemeler bütünü ifade eder. 2008 Küresel Finans Krizi sonrasında finansal sistemdeki istikrarsızlığın ekonomiye yansımalarının ve hanehalkı, firma ve devlet bilançolarına etkilerinin ne kadar yıkıcı olabildiğinin anlaşılması üzerine finansal sistemde oluşabilecek risklerin azaltılması konusunda uluslararası düzeyde görüş birliği sağlanmıştır. Makro ihtiyati politikalar genel olarak, hızlı kredi büyümesi ve yükselen kaldıraç oranlarına karşı finansal sistemin dayanıklılığını artırmayı ve kredi ve varlık fiyatlarındaki aşırı büyümeyi sınırlamayı hedeflemektedir. Bir başka deyişle, makro ihtiyati politikalar finansal sistemle makroekonomi arasında birbirini besleyen ve ekonomik döngülerin şiddetini artıran etkileşimi zayıflatmayı amaçlamaktadır. Makro ihtiyati politikalar ülkeler arasında önemli farklar göstermekle birlikte, kullanılan başlıca makro ihtiyati araçlar; kredi teminat oranı ve borcun gelire oranı için üst sınır belirlenmesi, minimum sermaye yeterlilik oranı uygulaması, kredi büyümesi veya kaldıraç için referans değerler belirtilmesi, borçlanma vadesi ve kaynağına göre değişen zorunlu karşılık uygulamaları olarak sıralanabilir.

[Ayrıntılı bilgi için tıklayınız.](#)

○ **Mali (Finansal) Olmayan Kuruluşlar
(Non-financial Corporations)**

Temel işlevi, finansal olmayan hizmet ve ürün üretmek olan bağımsız tüzel kişiler ve piyasa üreticilerinden oluşan kurumsal birimleri içermektedir.

[Ayrıntılı bilgi için tıklayınız.](#)

○ **Mali (Finansal) Kuruluşlar (Financial Corporations)**

Temel işlevi, finansal hizmet üretmek olan bağımsız tüzel kişiler ve piyasa

üreticilerinden oluşan kurumsal birimleri içermektedir.

[Ayrıntılı bilgi için tıklayınız.](#)

○ **Maliye Politikası (Fiscal Policy)**

Hükümetlerin, istihdam, büyüme ve enflasyon gibi belirli amaçları gerçekleştirebilmek amacıyla gelir toplama, harcama yapma ve borçlanma yöntemlerini şekillendirmeleridir.

○ **Marjinal Fonlama Oranı (Marginal Funding Rate)**

TCMB'nin gecelik vadede (O/N) borç verme faiz oranıdır. TCMB'nin bir hafta vadeli repo ihaleleri ile yapmış olduğu fonlama faizi "İstikrarlı Fonlama Oranı 1", açık piyasa işlemleri çerçevesinde piyasa yapıcısı bankalara repo işlemleri yoluyla tanınan borçlanma imkanı faizi ise "İstikrarlı Fonlama Oranı 2" olarak tanımlanmaktadır.

[Ayrıntılı bilgi için tıklayınız.](#)

○ **Menkul Kıymet Mutabakat Sistemi
(Security Settlement System)**

Üç veya daha fazla katılımcı arasındaki transfer emirlerinden kaynaklanan menkul kıymet aktarımlarının gerçekleştirilmesini sağlamak amacıyla yapılan takas ve mutabakat işlemleri için gerekli altyapıyı sunan ve ortak kuralları olan yapıdır.

○ **Merkez Bankası Araç Bağımsızlığı
(Instrument Independence)**

Merkez bankasının yasayla belirlenmiş olan nihai hedefine ulaşmak için kullanacağı para politikası araçlarını ve yöntemlerini, hükümetin veya bir başka otoritenin onayına gerek duymadan serbestçe seçebilmesi ve bu araçları serbestçe kullanabilmesi anlamına gelmektedir. Merkez bankaları açısından bağımsızlık çoğunlukla araç bağımsızlığını ifade etmektedir.

○ **Merkez Bankası Bağımsızlığı (Central Bank Independence)**

Para otoritelerinin kurumsal, yönetsel, finansal ve para politikasına ilişkin kararlarını herhangi bir baskı unsurundan bağımsız bir şekilde alabilme kabiliyetidir.

[Ayrıntılı bilgi için tıklayınız.](#)

○ **Merkez Bankası Müdahalesi (Central Bank Intervention)**

Merkez bankalarının kısa ve uzun dönemli para politikaları amaçlarını gerçekleştirmeye yönelik olarak piyasalarda alım-satım yapmalarıdır. Müdahale ile müdahale edilen, döviz ve faiz gibi değişkenlerin piyasa fiyatlarının politika öngörülerindeki düzeylere düşürülmesi/yükseltilmesi hedeflenir. Müdahale yöntemleri farklılık gösterebilir. Merkez bankaları taraf olup kendilerini göstererek doğrudan ve açık olarak müdahale edebilecekleri gibi dolaylı olarak da müdahale edebilirler. Benzer şekilde, merkez bankası müdahaleleri zaman ve miktar açısından önceden bildirilebileceği gibi, herhangi bir bildirimde bulunulmaksızın da gerçekleştirilebilir. Müdahaleyi gerektiren durumlar, uygulanmakta olan para politikası hedefleri çerçevesinde şekillenir.

○ **Merkezi Karşı Taraf - MKT (Central Counterparty - CCP)**

Bir veya daha fazla piyasada işlem gören finansal sözleşmelerin tarafları arasında alıcıya karşı satıcı, satıcıya karşı da alıcı rolünü üstlenerek işlemlerin tamamlanmasını taahhüt eden kuruluştur.

[Ayrıntılı bilgi için tıklayınız.](#)

○ **Merkezi Kayıt Kuruluşu - MKK (Central Registry Agency - CRA)**

Sermaye piyasası araçlarının kaydileştirilmesine ilişkin işlemleri gerçekleştirmek, kaydileştirilen bu araçları ve bunlara bağlı hakları elektronik ortamda üyeler ve hak sahipleri itibarıyla kayden izlemek ve merkezi saklamasını yapmak üzere faaliyet gösteren merkezi kayıt ve

saklama kuruluşudur. Halihazırda payları Borsa İstanbul'da işlem gören şirketlerin pay senetleri, borsa yatırım fonları, yatırım fonları, devlet iç borçlanma senetleri, özel sektör borçlanma araçları, varlığa dayalı menkul kıymet ve kira sertifikaları MKK tarafından kayden izlenmektedir. MKK nezdinde kayden izlenen söz konusu sermaye piyasası araçlarından Borsa İstanbul nezdinde işlem görenlere ilişkin alım satım işlemlerinin takas ve mutabakatı, MKK ile Takasbank arasındaki bütünleşik sistem aracılığı ile gerçekleştirilmektedir. Borsa İstanbul'da gerçekleşen söz konusu işlemlerin mutabakatı, Takasbank'tan alınan müşteri bazında netleşmiş işlem sonuçları doğrultusunda, yatırımcıların MKK nezdindeki hesaplarında menkul kıymetlerin transferi gerçekleştiğinde tamamlanmaktadır. Bu kapsamda, Borsa İstanbul'da işlem gören söz konusu sermaye piyasası araçlarının alım satım işlemlerinin takas ve mutabakatının sorunsuz gerçekleşebilmesi için MKK sisteminin Takasbank'ın sistemi ile koordineli biçimde çalışması gerekmektedir.

[Ayrıntılı bilgi için tıklayınız.](#)

○ **Merkezi Saklama Kuruluşu (Central Securities Depository)**

Sermaye piyasası araçlarının merkezi saklanması ve bunlara ilişkin hakların kullanımı hizmetlerini veren anonim ortaklık şeklindeki özel hukuk tüzel kişiliğini haiz kurumlardır.

○ **Merkezi Yönetim Bütçe Dengesi (Central Government Budget Balance)**

Merkezi yönetim kapsamında yer alan genel bütçeli idarelerin, özel bütçeli idarelerin ve düzenleyici ve denetleyici kurumların bütçe gelirleri toplamından, bütçe giderlerinin çıkarılmasıyla bulunan bütçe dengesidir.

○ **Merkezi Yönetim Faiz Dışı Bütçe Dengesi (Central Government Primary Budget Balance)**

Merkezi yönetim kapsamında yer alan genel bütçeli idarelerin, özel bütçeli idarelerin ve düzenleyici ve denetleyici kurumların bütçe gelirleri toplamından, faiz hariç bütçe giderlerinin çıkarılmasıyla bulunan bütçe dengesidir.

○ **Merkezi Yönetim Riski (Sovereign Risk)**

Bir yatırımcının yerleşik olduğu ülke dışındaki bir ülkeye borç vermesi veya söz konusu ülke hükümetince kefil olunan bir kurum/kuruluşa borç vermesi nedeniyle maruz kaldığı riski ifade eder. Yatırım yapılan ülke merkez bankası veya yetkili otoritesi tarafından döviz kuru düzenlemelerinin değiştirilerek döviz cinsinden yükümlülüklerin değerinin azaltılması veya doğrudan borç veya faiz ödemelerinin gerçekleştirilmemesi gibi riskler merkezi yönetim riskini oluşturmaktadır.

○ **Mevsim ve Takvim Etkisinden Arındırma (Adjustment for Seasonal and Calendar Effects)**

Her yılın aynı dönemlerinde tekrar eden periyodik hareketler mevsimsellik olarak adlandırılabilir. Takvim etkisi ise bir dönemdeki çalışılan gün sayısı değişimi gibi etkiler nedeniyle oluşabilecek hareketleri içermektedir. Verilerdeki eğilimleri daha iyi değerlendirebilmek ve ardışık dönemleri karşılaştırabilmek için istatistiki yöntemlerle seriler mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmaktadır.

○ **Moratoryum (Moratorium)**

Borçlanıcının ödeme gücünü kaybetmesi nedeniyle borçlarının tümünü veya bir kısmını ödeyemeyeceğini ilan etmesidir. Genelde borçlu ve alıcı arasında borcun yeniden yapılandırılması ile sonuçlanır.

○ **Mutabakat (Settlement)**

İki veya daha fazla taraf arasındaki fon veya menkul kıymet aktarımından kaynaklanan yükümlülüklerin yerine getirilmesidir.

[Ayrıntılı bilgi için tıklayınız.](#)

○ **Müşteriler Arası TL Aktarım Sistemi (Retail Payment System)**

TCMB'nin sahibi ve işleticisi olduğu EFT Sisteminin bir bileşeni olarak, hesaba ve isme yapılan müşteri ödemeleri, kamu ödemeleri, konut, iş yeri ve diğer kira ödemeleri, maaş ve kredi kartı ödemeleri gibi bankaların müşterileri adına gerçekleştirdikleri ödemelerin elektronik ortamda gerçek zamanlı mutabakatını sağlayan sistemdir.

[Ayrıntılı bilgi için tıklayınız.](#)

• **N**

○ **NACE (Avrupa Topluluğunda Ekonomik Faaliyetlerin Sınıflandırılması) (Classification of Economic Activities in the European Community)**

Avrupa İstatistik Ofisi (Eurostat) tarafından oluşturulan ve işyerlerinin faaliyet konularına göre sınıflandırılmasında temel alınan uluslararası ekonomik faaliyet sınıflama sistemidir. Ekonomik faaliyetlerle ilgili istatistiklerin üretilmesinde, son versiyon olan NACE Rev.2 kullanılmaktadır.

○ **Net Bugünkü Değer (Net Present Value)**

Bir yatırımın yatırım dönemi boyunca sağladığı getirin piyasa faizi veya kendi faizi ile iskonto edilmesi, bugüne indirgenmesi sonucu ulaşılan değerdir.

○ **Net Hata ve Noksan (Net Errors and Omission)**

Ödemeler dengesinin her işlemin iki ayrı işaretle (alacak ve borç kaydı) kaydedildiği bir muhasebe sistemi olması nedeniyle, ödemeler dengesi konusu her işlem, içeriği ile ilgili kaleme kaydedilirken, karşı kaydının da bir başka kalemde yer alması esastır. Başka bir deyişle, her işlemin eşit değerde alacak ve borç kayıtlarıyla kaydedilmesi, böylece "Cari İşlemler Hesabı" ve "Sermaye Hesabı"nın toplamının her zaman "Finans Hesabı" kalemine eşit olması gerekmektedir. Ancak, verilerin değişik kaynaklardan elde edilmesi, değerlendirme, ölçme ve kayıt zamanı farklılıkları yaratmakta; sonuç itibarıyla oluşan farklar Net Hata ve Noksan (NHN) kalemine "kalıntı" şeklinde yansımaktadır. Bu kalem, finans hesabından, cari işlemler hesabı ve sermaye hesabının çıkarılmasıyla elde edilmektedir.

○ **Net İstikrarlı Fonlama Oranı (Net Stable Funding Ratio - NSFR)**

Mevcut istikrarlı fonlama tutarının ihtiyaç duyulan istikrarlı fonlama tutarına oranıdır. Mevcut istikrarlı fonlama tutarı temel

olarak sermaye, etkin vadesi 1 yıldan fazla olan yükümlülükler, tasarruf ve KOBİ mevduatından oluşmaktadır. Diğer bazı yükümlülükler ise belirli katsayılarla çarpılarak istikrarlı fonlamaya dahil edilmektedir. İhtiyaç duyulan istikrarlı fonlama tutarı ise likiditelerine göre, varlıkların en likit olandan en az likit olana göre sınıflandırılarak belirli katsayılarla çarpılmasıyla elde edilmektedir.

○ **Netleştirme (Netting)**

Bir ödeme veya menkul kıymet mutabakat sisteminin katılımcısının gönderdiği ve aldığı transfer emirlerinden kaynaklanan alacak ve borçların karşılıklı mahsup edilerek tek bir alacak veya borca dönüştürülmesidir.

[Ayrıntılı bilgi için tıklayınız.](#)

○ **Nicel Genişleme (Quantitative Easing)**

Merkez bankalarının ticari bankalar veya diğer özel kurumlardan finansal varlık satın almak yoluyla para arzını artırması anlamına gelen, geleneksel olmayan bir para politikası yaklaşımıdır. Küresel finansal kriz sonrasında ABD Merkez Bankası başta olmak üzere İngiltere, Avrupa ve Japonya merkez bankaları finansal sektörü desteklemek, özel tüketim harcamalarını artırmak ve enflasyonun hedefin altına düşmesini engellemek için farklı büyüklüklerde miktarsal genişleme politikaları uygulamışlardır.

○ **Nihai Kredi Mercii (Lender of Last Resort)**

Merkez bankalarının, para otoritesi olma sıfatları ve finansal istikrarı sağlama yükümlülükleri nedeniyle, sistemde ortaya çıkan fon açıklarının piyasadan karşılanamaması halinde, katılımcıların son başvuru mercii merkez bankasına başvurup, bu ad altında düzenlenmiş imkanlardan faydalanmalarını ifade eden bir kavramdır.

[Ayrıntılı bilgi için tıklayınız.](#)

- **Nihai Yurt İçi Talep (Final Domestic Demand)**
Özel ve kamu kesimi tüketim ve yatırım harcamaları toplamıdır.
- **Nominal Değer (Par Value, Face Value)**
Bir kıymetin üzerinde yazan değerdir. Örneğin, Hazine Müsteşarlığı tarafından çıkarılan her bir devlet iç borçlanma senedinin (DİBS) nominal değeri, üzerinde fiilen yazan değer olan 100 TL'dir. Benzer şekilde 200 TL banknotun nominal değeri üzerinde yazan değer olan 200'dir.
- **Nominal Efektif Döviz Kuru (Nominal Effective Exchange Rate)**
Belirli bir amaca uygun olarak seçilmiş döviz kurlarının, uygun bir ağırlıklandırma yöntemi kullanılarak elde edilmiş ortalamasını ifade eder.

- **O-Ö**
- **Operasyonel Risk (Operational Risk)**

Bilişim altyapısından, insan hatasından, yönetsel başarısızlıktan veya kurum dışı olaylardan kaynaklanabilen ve kurumun verdiği hizmetlerin yavaşlamasına, bozulmasına ya da sağlanamamasına yol açan risktir.
- **Opsiyon (Option)**

Belirli bir malı, kıymeti veya finansal göstergesi önceden belli bir vade ve fiyattan alma-satma hakkı veren kontratlardır. Kontratı elinde tutanın kontrata konu olan kıymeti alma (call-option) veya satma (put-option) hakkı varken, kontrattan kaynaklanan herhangi bir yükümlülüğü yoktur. Kontratı satan (yazan) taraf ise vadede kontratı elinde tutan tarafın, kontrata konu olan kıymeti kontrat şartları içerisinde almak-satmak istemesi halinde, sözleşme hükümlerini yerine getirmekle yükümlüdür. Opsiyonu satan (yazan) taraflar bu işlem karşılığı prim geliri elde etmektedirler. Belirsizliğin (volatilitenin) yüksek olduğu piyasalarda, kontrat karşılığı prim talepleri çok yüksek boyutlara ulaşabilmektedir.
- **Organize Türev Piyasalar (Derivative Markets)**

Standartlaştırılmış türev işlem sözleşmelerinin vadeli alınıp satıldığı, gerçekleştirilen takasların bir kurum tarafından garanti edildiği, borsa bünyesinde işleyen piyasalardır. Türev piyasa işlemleri olan futures, forward, opsiyon ve swap piyasa oyuncuları tarafından riskten korunmak veya kâr elde etmek amacıyla kullanılabilir.
- **Oto-Finansman (Bail-in)**

Çözümleme sırasında ortaya çıkan zararlara finansal kuruluşların sermayedarlarının yanı sıra bu kuruluşlara kredi sağlayanların da ortak edilmesi uygulamasıdır.
- **Otomatik Dengeleyiciler (Automatic Stabilisers)**

Ekonomik dengenin sağlanmasında ve sürdürülmesinde hızlı ve etkin bir şekilde kendiliğinden işlev gören mali unsurlardır. Örnek olarak artan oranlı vergiler ve işsizlik sigortası ödemeleri verilebilir.
- **Oynaklık (Volatility)**

Bir kıymetin fiyatındaki değişkenliğin ifadesidir. Çoğunlukla standart sapma ile ölçülür. Yüksek oynaklık artan bir belirsizliğin göstergesidir.
- **Ödeme Karşılığı Ödeme (Payment versus Payment - Pvp)**

Yabancı para değişim sistemlerinde, bir para biriminden yapılan aktarımın ancak ve ancak diğer para biriminden yapılan aktarım ile eş zamanlı gerçekleşmesini sağlayan yöntemdir.
- **Ödeme Karşılığı Teslimat İlkesi -ÖKT (Delivery versus Payment - Dvp)**

Bir menkul kıymet transfer sistemi ile fon transfer sistemi arasında, teslimatın ancak ve ancak ödemenin gerçekleşmesi halinde gerçekleşmesini temin eden bağlantıdır.

[Ayrıntılı bilgi için tıklayınız.](#)
- **Ödeme Kuruluşu (Payment Institution)**

Ödeme hizmeti sağlamak ve gerçekleştirmek için 6493 sayılı Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri, Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Kanun kapsamında yetkilendirilmiş tüzel kişidir.

[Ayrıntılı bilgi için tıklayınız.](#)
- **Ödeme Sistemi (Payment System)**

Üç veya daha fazla katılımcı arasındaki transfer emirlerinden kaynaklanan fon aktarımlarının gerçekleştirilmesini sağlamak amacıyla yapılan takas ve mutabakat işlemleri için gerekli altyapı sunan ve ortak kuralları olan yapıdır.

[Ayrıntılı bilgi için tıklayınız.](#)

o **Ödemeler Dengesi (Balance of Payments)**

Bir ekonomide yerleşik kişilerin (genel hükümet, merkez bankası, bankalar, diğer sektörler) diğer ekonomilerde yerleşik kişiler (yurt dışında yerleşikler) ile belli bir dönem içinde yapmış oldukları ekonomik işlemlerin sistematik kayıtlarını elde etmek üzere hazırlanan istatistiki bir rapordur.

[Ayrıntılı bilgi için tıklayınız.](#)

o **Ölçüt Kıymet (Benchmark Security)**

Ölçüm ve karşılaştırma kriteri anlamında kullanılmaktadır. Örneğin portföy yönetiminde, ölçüt portföy, bu yapı dışında oluşturulan portföylerin performans (getiri ve risk anlamında) başarısının ölçümüne esas alınan portföydür. Diğer bir örnek; ölçüt menkul kıymetler, piyasada yeterince likiditeye sahip, ihraç eden kurum tarafından bu özelliğinin devam ettirilmesi söz konusu olan ve piyasada benzer ihraçlar için bir referans oluşturan kıymetlerdir.

o **Örnek Banknot (Specimen)**

Dolaşıma verilecek banknotların tanıtımını sağlamak amacıyla üzerine "Örnektir Geçmez" veya "Specimen" yazısı basılarak veya zimbalanarak dolaşım olanağı kaldırılan banknottur.

o **Özel Çekme Hakları (Special Drawing Right- SDR)**

Uluslararası Para Fonu'nun (International Monetary Fund - IMF) üye ülkelerin mevcut resmi rezervlerine katkıda bulunmak amacıyla oluşturulan ve üye ülkelere IMF kotalarıyla orantılı olarak tahsis edilen rezerv varlığıdır.

o **Özel Kapsamlı TÜFE Göstergeleri - ÖKTG (Special CPI Aggregates - SCA)**

TÜFE'den bazı alt kalemlerin dışlanması yoluyla ulaşılan fiyat endekslerdir. Para politikası çerçevesinde uygulanan politikaların etkinliğini

ölçebilmek için TÜFE'den para politikasının kontrolü dışındaki kalemlerin dışlanması gerekmektedir. Ancak, enflasyona gelen şoklar dönemler itibarıyla farklı nitelikte olabileceği için, tek bir 'çekirdek enflasyon' göstergesinin para politikası denetiminde olmayan bütün unsurları dışlama olasılığı oldukça düşüktür. Bu nedenle çekirdek olarak adlandırılacak tek bir gösterge yerine farklı dışsal şokların ayrıştırılmasına yardımcı olabilecek şekilde belirlenen özel kapsamlı göstergeler kullanılmaktadır.

• **P**

- **Para Kurulu (Currency Board)**
Döviz kuru rejimlerinden biridir. Bu tür bir uygulamada, ulusal paranın değeri yabancı bir para birimine veya yabancı para birimlerinden oluşan bir sepete karşı sabitlenir. Para politikası uygulaması açısından bakıldığında parasal tabanın sadece yabancı para karşılığında yapılan işlemlerle değişmesine izin verir. Diğer bir deyişle, merkez bankasına önceden belirlenmiş sabit bir kurdan döviz satıldığı zaman para miktarı artar, merkez bankasından döviz alındığı zaman azalır.
- **Para Piyasası (Money Market)**
Kısa vadeli (uluslararası piyasalar için 90 gün ve daha az), yüksek likiditeye sahip finansal araçların işlem gördüğü piyasadır.
- **Para Politikası (Monetary Policy)**
Ekonomik büyüme, istihdam artışı ve fiyat istikrarı gibi hedeflere ulaşabilmek için paranın elde edilebilirliğini ve maliyetini etkilemeye yönelik olarak alınan kararları ifade eder. Uygulanmasından sorumlu kuruluşlar merkez bankalarıdır. TCMB Kanunu'nda, TCMB'nin temel amacının fiyat istikrarını sağlamak olduğu ifade edilmiştir.
- **Para Politikası Kurulu - PPK (Monetary Policy Committee - MPC)**
Fiyat istikrarını sağlamak amacıyla para politikası ilke ve stratejilerinin ve bu stratejiler çerçevesinde hükümet ile birlikte enflasyon hedefinin belirlenmesi, Türk lirasının iç ve dış değerini korumak için gerekli tedbirlerin alınması ve yabancı paralar ile altın karşısındaki muadeletini tespit etmeye yönelik kur rejiminin, yine hükümet ile birlikte belirlenmesi ile görevli ve yetkili olarak TCMB bünyesinde oluşturulmuş bir kuruldur. Para Politikası Kurulu, Başkanın (Governör) başkanlığı altında, Başkan Yardımcıları, Banka Meclisince üyeleri arasından seçilecek bir üye ve Başkanın önerisi üzerine müşterek kararlar atanacak bir üyeden oluşur. Hazine Müsteşarı veya belirleyeceği Müsteşar

Yardımcısı toplantılara oy hakkı olmaksızın katılabilir.

[Ayrıntılı bilgi için tıklayınız.](#)

- **Para ve Banka İstatistikleri (Money and Banking Statistics)**
Merkez bankası ve bankaların para, mevduat ve diğer parasal yükümlülüklerini, bu kurumlar tarafından kullanılan kredileri ve yurt dışı ile olan pozisyonlarını gösteren stok bir veridir. Yerleşiklik ilkesi gereği bankaların yurt dışı teşkilatlarına ait işlemler dahil edilmemektedir.
- **Paranın Dolaşım Hızı (Velocity of Money)**
Bir birim paranın kaç birim mal veya hizmetin el değiştirmesine imkan sağladığını gösterir. GSMH / Para Stoku ile ifade edilir.
- **Parasal Aktarım Mekanizması (Monetary Transmission Mechanism)**
Parasal değişkenlerin toplam talebi, çıktı açığını ve enflasyonu hangi kanallarla ve ne ölçüde etkilediğini göstermektedir. Parasal aktarım mekanizması genel olarak üç aşama ile açıklanmaktadır. Birinci aşama, para politikası uygulamalarındaki değişikliklerin faiz oranları, varlık fiyatları, beklentiler ve döviz kuru gibi değişkenlere aktarımını belirlemektedir. İkinci aşamada söz konusu değişkenler yurt içi ve ithal mallara olan talebi etkilemekte, üçüncü aşamada ise toplam talep ve yurt içi fiyatlamaya davranışları belirlenmekte ve yurt içi fiyatlar ile ithalat fiyatları enflasyonu şekillendirmektedir. Bunlara ek olarak, faiz oranlarının enflasyon, döviz kurlarının ise ithal mallara olan talep ve yerel para cinsinden ithalat fiyatları üzerinde doğrudan etkileri bulunmaktadır.

[Ayrıntılı bilgi için tıklayınız.](#)

- **Parasal Altın (Monetary Gold)**
Merkez bankasına ait ve rezerv olarak tutulan altınları ifade etmektedir.
- **Parasal Büyüklükler (Monetary Aggregates)**
Parasal büyüklük, dolaşımdaki para ile parasal sektörün (merkez bankası, bankalar ve para piyasası fonları) parasal veya paraya çevrilebilir olan çeşitli yükümlülüklerinin toplamından parasal sektörün birbirine olan yükümlülükleri düşülerek hesaplanmaktadır. İçerdiği varlıkların likit olma derecesine göre çeşitli parasal büyüklük tanımları bulunmaktadır:
M1: Dolaşımdaki para ve vadesiz mevduat toplamından oluşmaktadır.
M2: M1 ve vadeli mevduat toplamından oluşmaktadır.
M3: En geniş tanımlı para arzı olan M3, M2, repo'dan sağlanan fonlar, ve para piyasası fonları ve ihraç edilen menkul kıymetlerin (2 yıla kadar vadeli) toplamından oluşmaktadır.
[Ayrıntılı bilgi için tıklayınız.](#)
- **Parasal Sektör (Monetary Sector)**
Para yaratan sektör olarak da tanımlanabilir. Merkez bankası, mevduat bankaları, kalkınma ve yatırım bankaları, katılım bankaları ile para piyasası fonlarını kapsamaktadır.
[Ayrıntılı bilgi için tıklayınız.](#)
- **Parite (Parity)**
Bir ülkenin parası esas alınarak diğer ülke parasının bu esas alınan ülke parası karşısında hesaplanan değeridir.
- **Piyasa Faiz Oranı (Market Interest Rate)**
Para piyasasında, para arzı ve para talebinin etkileşimine göre belirlenen ve mevduatlar ile diğer yatırımlar için ödenen faiz oranıdır.
- **Piyasa Yapıcılığı Sistemi (Primary Dealership)**
Birincil piyasa işlemlerinde etkinliği artırmak, ikincil piyasaların işleyişini kolaylaştırmak amacı ile, hazine veya merkez bankalarının, borçlanma senedi ihracı (ihale), döviz müdahalesi türü işlemlerinde sadece belli kriterlere göre seçtiği banka ve diğer bazı kuruluşları taraf kabul ettiği bir sistemdir. Piyasa yapıcısı adı altında seçilen kuruluşlar, ikincil piyasalarda aralıksız işlem yapmak, kotasyon vermek, bir ihracın belirli bir miktarını satın almak gibi yükümlülüklerle sahiptir.
- **Portföy Yatırımları (Portfolio Investment)**
Menkul değerlere yapılan yatırımlar olarak tanımlanabilecek portföy yatırımları, genellikle hisse senetleri, kamu veya özel kuruluşlarca ihraç edilen bono ve tahvil şeklindeki borç senetleri ile diğer para piyasası araçları kullanılarak yurt dışı yerleşiklerle yapılan işlemleri içermektedir.
- **Pozisyon Fazlası (Long Position)**
Döviz, menkul kıymet veya herhangi bir finansal araçta sahip olunan net fazla pozisyonu ifade eder. Örneğin, 10 milyon ABD doları nakit pozisyon fazlasına sahip olmak, bir portföyde net olarak (nakit ABD doları borçları düşüldükten sonra) 10 milyon ABD doları nakde sahip olmak anlamındadır. Diğer bir deyişle bir kıymetteki fazla sahipliği ifade eder.

• **R**

○ **Reel Efektif Döviz Kuru (Real Effective Exchange Rate)**

Nominal efektif döviz kurunun ülkeler arasındaki nispi bir fiyat veya maliyet ölçütü ile (Üretici Fiyat Endeksi-ÜFE, Tüketici Fiyat Endeksi-TÜFE, Birim İşgücü Maliyeti-BİM, Gayri Safi Yurt içi Hasıla-GSYİH deflatörü gibi) düzeltilmesini ifade eder.

[Ayrıntılı bilgi için tıklayınız.](#)

○ **Reel Faiz Oranı (Real Interest Rate)**

Nominal faizin enflasyondan arındırılmış halidir. Teknik olarak, nominal faiz oranından beklenen enflasyon oranının çıkarılması ile bulunur.

○ **Reel İhracat (Real Exports)**

İhracat miktar endeksi ile ifade edilmektedir. İhracat miktar endeksi, fiyatlar sabit olmak koşuluyla ihracat miktarında meydana gelen değişimi ölçmektedir. İhracat miktar endeksleri TÜİK tarafından hesaplanmaktadır.

○ **Reel İthalat (Real Imports)**

İthalat miktar endeksi ile ifade edilmektedir. İthalat miktar endeksi, fiyatlar sabit olmak koşuluyla ithalat miktarında meydana gelen değişimi ölçmektedir. İthalat miktar endeksleri TÜİK tarafından hesaplanmaktadır.

○ **Reel Kesim Güven Endeksi - RKGE (Real Sector Confidence Index - RSCI)**

Reel sektör temsilcilerinin ekonomik görünümüne ilişkin genel izlenimlerini ortaya koymak amacıyla, İktisadi Yönelim Anketi'nin, farklı sorularına verilen yanıtların birlikte değerlendirilerek özetlendiği bir göstergedir.

[Reel Kesim Güven Endeksine ulaşmak için tıklayınız.](#)

○ **Reeskont (Rediscount)**

İskonto edilmiş, diğer bir deyişle bir bedel karşılığı (iskonto) el değiştirmiş olan

kıymetlerin yeniden bir bedel karşılığı (reiskonto) el değiştirmesini ifade eder. Merkez bankalarının, şartlarını kendileri belirlemek şartı ile çeşitli senetleri iskontoya tabi tutarak (re-iskonto), reeskont penceresi adı altında para politikası uygulamalarında kullandıkları bir araçtır.

○ **Repo (Repurchase Agreement)**

Genellikle piyasada likidite sıkışıklığının geçici olduğu durumlarda, bankacılık sistemi likiditesinin geçici süre için artırılması amacıyla kullanılır. Merkez bankası, açık piyasa işlemleri yapmaya yetkili kuruluşlardan (işlem sırasında belirlenen fiyat üzerinden) ileri bir tarihte geri satmak taahhüdüyle kıymet satın alır. Geri satım fiyatı, alış işleminin yapıldığı tarihte belirlenir. İşleme taraf kuruluş da işlem vadesinde repo işlemine konu kıymeti satın almayı taahhüt eder. Merkez bankası açısından repo işlemi açık piyasa işlemleri çerçevesinde piyasaya işlem vadesi süresince, repoya tabi kıymetler karşılığında geçici olarak likidite sağlanmasını ifade eder.

[Ayrıntılı bilgi için tıklayınız.](#)

○ **Resesyon (Recession)**

Ekonomik büyümenin belirli bir süre negatif veya yavaş olmasıdır. Ekonomide atıl kapasitenin olması veya ekonominin uzun vadeli büyüme oranından daha düşük bir oranda büyümesi olarak da tanımlanabilmektedir.

○ **Revalüasyon (Revaluation)**

Ulusal paranın yabancı paralar karşısındaki değerinin artmasını ifade eder. Örneğin, Türk lirasının ABD doları karşısındaki değerinin 1,3 TL'den 1,2 TL'ye yükselmesi (ABD dolarının değer kaybetmesi), TL'nin 0,1 TL değer kazanması anlamındadır.

- **Rezerv Opsiyonu Katsayısı - ROK (Reserve Option Coefficient - ROC)**
Rezerv Opsiyonu Mekanizması'nda birim Türk lirası zorunlu karşılık başına tesis edilebilecek döviz veya altın karşılığını belirleyen katsayıdır.

[Ayrıntılı bilgi için tıklayınız.](#)

- **Rezerv Opsiyonu Mekanizması - ROM (Reserve Option Mechanism - ROM)**
Bankaların ve diğer finansal kuruluşların Türk lirası zorunlu karşılıklarının belirli bir yüzdesini döviz ve altın cinsinden tesis edebilmelerine imkân tanıyan bir uygulamadır.

[Ayrıntılı bilgi için tıklayınız.](#)

- **Rezerv Opsiyonu Oranı (Reserve Option Ratio)**
Rezerv Opsiyonu Mekanizması'nda bankaların Türk lirası zorunlu karşılıklarının yüzde kaçının döviz veya altın cinsinden tesis edebileceğini gösteren orandır.

[Ayrıntılı bilgi için tıklayınız.](#)

- **Rezerv Para (Hard Currency)**
Merkez bankaları ile uluslararası finans kuruluşlarının portföylerinde bulunan döviz ve altın cinsinden varlıkları ifade etmektedir. Buna göre, ödeme aracının rezerv para özelliği taşıyabilmesi için, diğer paralar karşısındaki değeri istikrarlı olmalı, dünya ticaretindeki payı büyük bir ülkeye ait olmalı, döviz piyasalarında rahatlıkla alınıp satılabilmelidir.

- **Risk İştahı (Risk Appetite)**
Finansal piyasalarda olumlu beklentilerin artmasıyla birlikte artan, olumsuz beklentilerle azalan alım yapma isteğidir.

- **Risk Primi (Risk Premium)**
Riskli bir varlık veya kıymetin tamamen risksiz bir varlık veya kıymete göre yatırımcıya sağladığı fazladan getiriye ifade etmektedir. Bir varlık veya kıymetin risk primi tamamen risksiz yatırım aracına

göre elde edilen telafinin de göstergesi sayılabilmektedir.

- **Riske Maruz Değer (Value at Risk - VaR)**

Şirket veya bir yatırım portföyündeki finansal varlıkların riskliliğini ölçmek amacıyla kullanılan istatistiki yöntemdir. Yöntem belirli bir güven aralığında, önceden belirlenmiş süre boyunca, bir portföyün değerinde meydana gelebilecek en yüksek kayıp seviyesine işaret etmektedir. Risk yöneticileri VaR yöntemiyle üstlenilen riski ölçmeyi ve kontrol etmeyi amaçlamaktadırlar.

- **Risk-Getiri (Risk-Return)**

Herhangi bir varlık veya kıymete yapılan yatırımdan elde edilmesi beklenen getiri ile ilgili varlık veya kıymete yapılan yatırımla üstlenilen risk arasındaki ilişkiyi ifade etmektedir. Prensipte olarak üstlenilen risk ile beklenen getiri arasında pozitif bir ilişki bulunmaktadır. Dolayısıyla özellikle finansal piyasalarda üstlenilen risk arttıkça getirinin de artması, üstlenilen riskin azaldıkça getirinin de azalması beklenmektedir. Risk genelde yatırımın geçmiş getirilerinin standart sapması (historical volatility) ile ifade edilir. Yatırımdan beklenen getiri ise (expected return), geçmiş getirilerinin ortalamasıdır. Belli bir risk karşılığında elde edilebilecek maksimum getirilerin oluşturduğu risk-getiri eğrisine "efficient frontier" adı verilip, özellikle karşılaştırma, ölçüt (benchmark) amaçlı kullanımı söz konusudur.

- **Riskten Kaçınan (Risk Averse), Risk Alan/Seven (Risk Lover), Risk Nötr (Risk Neutral)**

Bir yatırımcının risk karşısındaki tercihlerini ifade etmekte kullanılan kavramlardır. Riskten kaçınan bir yatırımcı gelecekteki belirsiz yüksek getiri yerine düşük ancak öngörülen getiriye razı olurken, risk seven bir yatırımcı beklenen getirinin eşit olmasına rağmen yüksek risk alma eğilimindedir. Buna karşılık, risk nötr yatırımcı ise risk ve getiri arasında tercihte bulunmayan yatırımcıdır.

- **Riskten Korunma (Hedging)**
Yatırım riskine karşı korunmak amacıyla finansal pazarlardaki araçları etkin ve doğru bir biçimde kullanarak olası ters fiyat hareketlerine karşı yatırımcının yatırımını güvenceye almasıdır. Yatırımcı, karşılaşılabilecek riskleri belirli bir değere düşürmek amacıyla vadeli işlem sözleşmeleri yardımıyla uzun pozisyon olarak gelecekte fiyatların yükseleceği beklentisi ile vadeli işlem sözleşmesi satın alabilir veya kısa pozisyon olarak gelecekte fiyatların düşeceği beklentisi ile vadeli işlem sözleşmesi satabilir.

- **S-Ş**
- **Sabit Kur Rejimi (Fixed Exchange Rate Regime)**

Ulusal bir paranın yabancı bir para veya paralardan oluşan bir sepet değerine sabitlendiği ve bu değer in sürmesinin para otoritesi tarafından bazen açık bazen de zımni olarak garanti edildiği sistemlerdir. Ulusal paranın değeri önceden belirlendiğinden o andaki arz talep koşullarını yansıtmaz.
- **Sahte Banknot (Counterfeit Banknote)**

Sahteliği mahkeme kararı ile tespit edilen banknottur.
- **Saklama Hizmeti (Custodian Service)**

Sermaye piyasası faaliyetleri sebebiyle veya emanetçi sıfatıyla veya idare etmek için veya teminat olarak veya her ne nam altında olursa olsun, sermaye piyasası faaliyetleriyle ilişkili olarak kayden veya fiziken tevdi veya teslim edilen sermaye piyasası araçlarına ilişkin hizmetlerdir.
- **Samurai Bonds**

Yabancılar tarafından, Japonya’da, Japon yeni üzerinden yapılan menkul kıymet ihraçlarıdır. Çoğunlukla 5 yıl ve üzeri vadede yapılan ihraçlardır. İlk ihraç 1970 yılında Asya Kalkınma Bankası tarafından yapılmıştır.
- **Sanayi Üretim Endeksi - SÜE (Industry Production Index - IPI)**

Ekonomide meydana gelen gelişmelerin ve uygulanan ekonomik politikaların, kısa dönemde olumlu veya olumsuz etkilerinin ölçülebilmesi için aylık olarak hesaplanan bir endekstir. NACE Rev.2 sınıflamasına göre madencilik ve taş ocaklığı, imalat ile elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtım sektörlerini kapsamaktadır.
- **Satım Opsiyonu (Put Option)**

Satma hakkını ifade eder. Elinde opsiyon kontratını bulunduran tarafa, opsiyona konu olan kıymeti yine opsiyonda belirtilen şartlarda satma hakkını verir ancak bir yükümlülük getirmez. Piyasa koşullarına bağlı olarak opsiyonu elinde bulunduran taraf opsiyonu kullanmayabilir. Opsiyonun kullanılması “exercise” edilmesi olarak ifade edilir. Opsiyonu satan taraf ise, alan tarafın opsiyonu kullanmak istemesi durumunda kontrat şartlarını yerine getirmekle yükümlüdür.
- **Satın Alma Gücü Paritesi (Purchasing Power Parity)**

Belirli bir sepetteki ticarete konu olan benzer mal ve hizmetlerin farklı ülkelerdeki fiyatlarını birbirine eşitleyen döviz kurudur. Satın alma gücü paritesi hesaplanırken sadece ticarete konu olan mal ve hizmetler göz önünde bulundurulduğundan bu tür bir hesaplama iki ülke parası arasındaki değişim oranının gerçek değerini ölçmekte yetersiz kalabilmektedir.
- **Satın Alma Yöneticileri Endeksi (Purchasing Managers Index - PMI)**

Sanayi firmalarının satın alma yöneticilerinin üretim, siparişler, istihdam, tedarikçilerin teslim süresi ve girdi stokunun gelişimine dair sorulara verdikleri cevaplardan elde edilen bir yayılım endeksidir.
- **Satış (Ask, Offer)**

Piyasa katılımcılarının, piyasada işlem gören değerleri (döviz, menkul kıymet gibi) satmaya istekli oldukları fiyattır.
- **Senyoraj - Beylik Hakkı (Seigniorage)**

Para basma yetkisini elinde tutan kurumun, bu yetkisi dolayısıyla para basarak elde ettiği reel gelirdir. Para stokundaki değişimin fiyatlar genel seviyesine oranı ile ifade edilir. Enflasyonun sadece para miktarındaki artışından kaynaklanması durumunda, senyoraj ve enflasyon vergisi birbirine eşit olur.

- **Serbest Dalgalı Kur Rejimi (Free-Floating Exchange Rate Regime)**
Kurun piyasadaki arz ve talep koşullarına göre belirlendiği sistemi ifade eder. Merkez bankaları piyasaya hiç müdahale etmez veya çok nadiren sadece olağandışı koşullarda müdahale eder.
 - **Serbest Yatırım Fonu (Hedge Fon)**
Belirli kısıtlamaları en aza indirgenmiş, mümkün olduğunca esnek yatırım stratejisi izlenebilen bir yatırım fonu türünü ifade etmektedir. Hedge fonların normal yatırım fonlarından temel farkı, açığa satış yapabilme ve borçlanabilme (borç alınan kaynakla yatırım yapabilme) olanaklarıdır. Bununla birlikte hedge fonlar sayesinde yatırımcı, kısa ve uzun pozisyon alabilmekte, arbitraj stratejileri uygulayabilmekte, değerinin altında fiyatlanmış bir menkul kıymeti aynı anda hem alıp hem satabilmekte, opsiyonlara veya tahvillere yatırım yapabilmekte ve düşük risk altında yüksek getiri elde etme imkanı taşıyan her türlü piyasada yatırım yapabilmektedir.
 - **Sermaye Hesabı (Capital Account)**
Üretilmeyen ve finansal olmayan varlıkların edinimi ve elden çıkarılması (kara parçası gibi maddi olmayan varlıklar ile bayilikler, ticari marka ve kira ile lisans gibi transfer edilebilir sözleşmeler gibi maddi olmayan varlıklar) ve sermaye transferleri (borç affı ve diğer sermaye transferleri gibi) yoluyla oluşan akımları içermektedir.
 - **Sermaye Koruma Tamponu (Capital Conservation Buffer)**
Ekonomik ve mali göstergelerin bozulması durumunda karşılaşılabilecek kayıplar nedeniyle öz kaynakların sermaye yeterliliğine ilişkin düzenlemelere göre yetersiz kalmasının önüne geçilmesi amacıyla bankalarca bulundurulması beklenen ilave çekirdek sermaye tutarını ifade eder.
 - **Sermaye Piyasası (Capital Market)**
Bir yıldan uzun vadeli yatırım araçlarının ihraç edildiği ve işlem gördüğü piyasalardır.
 - **Sistemik Risk (Systemic Risk)**
Finansal sistemin bir kısmı veya tamamında meydana gelen bir zafiyetten ötürü finansal hizmetlerin iktisadi faaliyet üzerinde ciddi olumsuz sonuçlara da yol açabilecek şekilde kesintiye uğraması sistemik risk olarak adlandırılmaktadır. Herhangi bir finansal kuruluşun finansal yetersizliğinin bir sistemik risk kaynağı olup olmadığı, bu yetersizlikten kaynaklanan etkinin finansal sistemin tamamına ve dolayısıyla ekonominin geneline sirayet edebilmesine bağlıdır.
- [Ayrıntılı bilgi için tıklayınız.](#)
- **Spot Piyasa (Spot Market)**
Bir ürünün alış veya satışının işlem tarihinde belirlenen fiyat üzerinde en çok iki iş günü sonrasında gerçekleştirildiği piyasadır.
 - **Spot Valör (Spot Date)**
Mali piyasalarda gerçekleştirilen bir işleme bağlı ödemelerin işlemin yapıldığı gün takip eden iki iş günü sonrasında gerçekleştirilmesidir. Spot valörle yapılan bir işlem, örneğin pazartesi günü gerçekleşmiş ise ödemeler çarşamba günü yapılmaktadır. Diğer bir deyişle spot valör, paranın kullanıma hazır olacağı tarihi ifade eder. İşlem tarihi ile kullanım tarihi arasındaki fark, mesajların hazırlanması, kontrollerin yapılması, fonların temini gibi işlemlerin belirli bir zaman gerektirmesindedir.
 - **Stagflasyon (Stagflation)**
Bir ekonomide üretimin düştüğü veya en azından artmadığı bir ortamda enflasyon yükseldiği zaman meydana gelen durumu ifade etmektedir.
 - **Standart Vadeli İşlemler (Futures)**
İleri tarihli işlemler anlamındadır. Belli bir kıymetin önceden belirlenmiş bir fiyattan

yine önceden belirlenmiş bir tarihte teslim edilmesini öngörür. Forward piyasalardan farkı, organize piyasalarda standartlaştırılmış (bir kontratın miktarı, kontratların piyasaya çıkış tarihleri, marjin adı altında bir teminat sistemine sahip olunması gibi) kontratlar üzerinden işlem görmesidir. Spekülatif amaçlı yapıldığında, teorik olarak sonsuz kâr ve zarar ihtimali vardır.

- **Standart Vadeli İşlemler Sözleşmesi (Futures Contracts)**
Sözleşmenin taraflarına, üzerinde anlaşılan fiyattan, standartlaştırılmış kalite ve miktardaki bir malı veya kıymeti belirlenen ileri bir tarihte alma veya satma yükümlülüğü veren sözleşmedir.
- **Sterilizasyon (Sterilization)**
Merkez bankalarının, çeşitli nedenlerle ortaya çıkan para arzı artışlarının etkilerini dengelemek için yaptıkları açık piyasa işlemleridir. Örneğin merkez bankası döviz satın aldığı zaman para arzındaki artışı menkul değerler satışıyla piyasadan çekmeye çalışır ve bu şekilde döviz piyasasına yapılmış müdahaleyi sterilize etmiş olur.
- **Subprime Piyasalar (Subprime Markets)**
Kredi geçmişi iyi olmayan kişilerin daha yüksek faizle kredi alabildikleri piyasalardır. Eğer bu kredi ev almak amacıyla çekilmişse 'subprime mortgage' olarak adlandırılmaktadır. Krediyi veren kuruluşlar bu kredileri risk gruplarına ayırarak tekrar piyasaya sürebilmekte ve bunları satın alacak yatırımcılar arayabilmektedir.
- **Sukuk**
İhracı ile elde edilen fonla alınan varlık veya yapılan yatırımdan elde edilecek gelirin sukuk sahiplerine belirli dönemlerde ödenmesi esasına dayanan, varlık finansmanı için ihraç edilen İslami finansman sertifikasıdır. En basit şekliyle sukuk, bir varlığa sahip olmayı veya ondan yararlanma hakkını göstermektedir.

Sukukta yer alan hak ve iddia sadece nakit akışı hakkı değil, aynı zamanda mülkiyet hakkıdır. Bu, sukuku geleneksel tahvillerden farklılaştırmaktadır. Geleneksel tahviller faiz taşıyan menkul kıymetlerden oluşurken, sukuk temel olarak varlık sepetinde mülkiyet hakkından oluşan menkul kıymettir. Tahvil borca dayalı sertifika, sukuk ise varlığa dayalı sertifika olarak nitelendirilebilir.

- **Şeffaflık (Transparency)**
Merkez bankaları açısından şeffaflık, para politikası stratejisinin, amaçlarının ve uygulamalarının kamuoyu tarafından anlaşılmasını sağlayacak bilgilerin sağlanmasıdır. Bu açıdan şeffaflık, merkez bankalarının kamuoyuna sadece daha fazla bilgi sağlamasını değil, bu bilgilerin kamuoyu tarafından anlaşılabilir olmasını da ifade etmektedir. Hesap verme sorumluluğunun bir yansıması olan şeffaflık, para politikası uygulamalarının ve bu uygulamaların gerekçelerinin kamuoyuna açıklanmasına ve böylece güvenilirlik ölçüsünde beklentilerin politika hedefleri doğrultusunda oluşmasına katkıda bulunması nedeniyle merkez bankaları politikalarının etkinliği açısından önem taşımaktadır.
- **Şirket Birleşmesi (Merger)**
Şirketlerin birleşerek daha büyük bir şirket oluşturmalarıdır. 'Merger' genellikle gönüllü olarak gerçekleştirilen birleşme anlamında kullanılan bir terim olmasına karşılık bir şirketin başka bir şirketi devralması işlemi için de kullanılabilir. Ancak bir şirketin diğer bir şirketi devralmasında 'merger'dan farklı olarak bir işletmenin başka bir işletmenin hisse senetlerini satın alarak onun hukuki varlığına son vermesi söz konusudur. Ayrıca 'merger' durumunda devralma işleminden farklı olarak birleşmeden oluşan şirket yeni bir ad (genellikle iki firmanın adının birlikte kullanımı) almaktadır.

• **T**

○ **Tahvil (Bond)**

İhraç vadesi 1 yıldan uzun menkul kıymetlerdir.

○ **Takas (Clearing)**

Bir ödeme veya menkul kıymet mutabakat sistemine gönderilen transfer emirlerinin aktarımı, bu emirlerin karşılıklı olarak iletilmesine ve mutabakat öncesi provizyon alındığı durumlarda provizyon alınmasına aracılık edilmesi ve bazı durumlarda bu emirlerin netleştirilmesi işlemleridir.

[Ayrıntılı bilgi için tıklayınız.](#)

○ **Takas (Swap)**

İki tarafın bir varlık veya yükümlülüğe bağlı olan nakit akışını aralarında değiştirdikleri işlemidir. Örneğin on yıllık sabit faizli borca sahip bir firma ile benzer ancak dalgalı faizli borca sahip bir firma birbirlerinin yükümlülüklerini değiştirebilir. Swap işlemlerinde, faiz oranları ile döviz kurlarındaki değişimler sonucunda ortaya çıkan riski en aza indirmek amaçlanmaktadır.

○ **Takasbank (Istanbul Settlement and Custody Bank)**

Borsa İstanbul bünyesinde mevcut piyasalarda gerçekleşen pay, borçlanma araçları, yurt dışı sermaye piyasası araçları, türev araçlar ve kıymetli madenler ile ilgili işlemlerin nakit ve menkul kıymet takasını sonuçlandırmak üzere yetkilendirilmiş merkezi takas kuruluşudur. Borsa İstanbul üyelerinin alım satım işlemlerinden doğan menkul kıymet teslim etme ve teslim alma taahhütleri ile alım satımına konu olan menkul kıymet karşılığındaki ödeme taahhütleri Takasbank aracılığıyla hesaben sonuçlandırılmaktadır. Takasbank Elektronik Transfer Sistemi (TETS), aracı kurumlara ulusal ödeme sistemine (EFT-EMKT) erişim imkanı sunmaktadır. Takasbank, "Ulusal Numaralandırma Kuruluşu" olarak, Türkiye'de ihraç edilen menkul kıymetlere uluslararası standartlarda tanımlama numarası olan

ISIN (International Securities Identification Number) tahsisi yapmaktadır.

○ **Tarım Ürünleri Üretici Fiyat Endeksi (Producer Price Index of Agriculture Products)**

Tarımsal faaliyete ilişkin fiyat değişimlerini tarım, avcılık, ormancılık ve balıkçılık çerçevesinde ölçen endekstir.

○ **Tasarruf (Savings)**

Tüketimin gelecekteki bir tarihe ertelenmesi sonucunda gelirin tüketime harcanmayan kısmıdır. Gelecekte daha fazla kazanç elde etme isteği veya ileride ortaya çıkabilecek beklenmedik durumlara karşı önlem alma içgüdüğü bireylerin tasarruf eğilimlerini artıran sebeplerdendir.

○ **Tasarruf Açığı (Savings Gap)**

Belirli bir dönemde, yurt içi toplam tasarrufların yurt içi toplam yatırımları karşılayamaması durumunda yatırımların karşılanabilmesi için gerekli olan dış finansman miktarıdır.

○ **TCMB'nin Ağırlıklı Ortalama Faiz Oranı (CBRT's Weighted Average Funding Rate)**

TCMB'nin farklı vadelerdeki fonlama faizlerinin miktarla ağırlıklandırılmış ortalama faizidir.

[Ayrıntılı bilgi için tıklayınız.](#)

○ **Teknik Analiz (Technical Analysis)**

Fiyat, hacim gibi göstergelerden hareketle, geçmiş dönem piyasa hareketlerinin analiz edilerek bu yolla geleceğe yönelik olarak fiyat tahminleri yapılmasıdır. Bu amaçla, çeşitli grafik oluşumlarından ve istatistiksel yöntemlerden faydalanılır. Grafikler üzerinde geçmiş fiyat hareketleri nedeniyle ortaya çıkan oluşumların gelecek için gösterge oluşturduğu, dolayısıyla bu tür oluşumların alım-satım için gösterge olarak kullanılabileceği varsayımına dayanır. Bu tür analizler, örneğin, geçmişte gerçekleşen en düşük fiyatların, diğer bir deyişle fiyatların yükselmeye başladığı noktaların "destek noktası" olduğu,

dolayısıyla alım için bu noktaların beklenmesi (kriter olması) gerektiğini, yine geçmişte gerçekleşen en yüksek fiyatların "direnc" noktası olduğunu ve satım için dikkate alınması gerektiğini öngörür.

○ **Ters Repo (Reverse Repurchase Agreement)**

Ters repo işlemleri, genellikle piyasada geçici likidite fazlası olduğu durumlarda, fazla likiditenin çekilmesi amacıyla yapılır. Merkez bankası portföyündeki kıymetleri açık piyasa işlemleri yapmaya yetkili kuruluşlara (işlem sırasında belirlenen fiyat üzerinden) ileri bir tarihte geri almak taahhüdüyle satar. Geri alım fiyatı da satış işleminin yapıldığı tarihte belirlenir. İşleme taraf kuruluş da işlem vadesinde ters repo işlemine konu kıymeti merkez bankasına satmayı taahhüt eder. Merkez bankası açısından ters repo işlemi açık piyasa işlemleri çerçevesinde piyasadan işlem vadesi süresince, verilen kıymetler karşılığında geçici olarak likidite çekilmesini ifade eder.

[Ayrıntılı bilgi için tıklayınız.](#)

○ **Tertip (Series)**

Dolaşımdaki banknotların grafik tasarım ve boyutları dışında; yetkili imzalarında, motif veya renklerinde, kullanılan baskı tekniklerinde, güvenlik özelliklerinde değişiklik yapılarak dolaşıma çıkarılan banknotlardır.

○ **Tezgahestü Piyasalar (Over the Counter - OTC)**

Organize olmayan, belirli bir yapı altında toplanmayan piyasalardır. İşlemler taraflar arasında karşılıklı anlaşma yoluyla gerçekleştirilir.

○ **Tezgahestü Türev Piyasalar (Over the Counter "OTC" Derivatives Markets)**

İşlem koşulları sözleşmeye taraf olan kişilerce esnek bir biçimde belirlenebilen türev ürünlerin alınıp satıldığı piyasadır. Alım satım işlemleri borsalar gibi organize platformlarda gerçekleştirilmediği için

tezgahestü piyasa sınıfında tanımlanmaktadır.

○ **Tutsat (İpotek) Kredileri (Mortgage)**

Banka veya benzer bir finans kuruluşu tarafından konut, arsa gibi taşınmaz mallar üzerinden gerçekleştirilecek ipotek karşılığında uzun vadeli konut kredilerinin kullanılmasını öngören bir tür gayrimenkul finansman sistemini ifade etmektedir. Bu sistemde kişiler talep ettikleri taşınmaz mal için belirli bir peşinat ödemekte, geri kalan tutar ise finans kuruluşu tarafından ödünç verilerek karşılanmaktadır. Söz konusu finans kuruluşu, ödünç verdiği tutar (kredi) geri ödenene dek, taşınmaz mala el koyabilme yetkisini sahiptir. Borcun geri ödemesi önceden belirlenmiş ödeme serisine uyarak sabit veya değişken faizle gerçekleştirilebilmektedir. Finansal kuruluşlar kullandıkları tutsat (mortgage) kredilerini teminat göstererek tahvil ihraç edebilmekte ve borçlanabilmektedir.

○ **Tüketici Eğilim Anketi (Consumer Tendency Survey)**

Tüketicilerin kişisel mali durumları ile genel ekonomiye ilişkin mevcut durum değerlendirmeleri ve gelecek dönem beklentileri ve yakın gelecekteki harcama ve tasarruf eğilimlerinin ölçülmesi amacıyla aylık olarak uygulanan bir ankettir.

[Ayrıntılı bilgi için tıklayınız.](#)

○ **Tüketici Fiyat Endeksi -TÜFE (Consumer Price Index - CPI)**

Tüketici tarafından satın alınan mal ve hizmetlerin fiyatlarındaki değişimleri ölçen endekstir. TÜFE hesaplanırken ilk olarak, ülkenin genelini temsil eden bir örnek kitlenin bir yıl içinde mal ve hizmetlere yaptığı harcamalar derlenmektedir. Bu harcama yapısına göre mal ve hizmetlerin endeks içinde göreceli payları belirlenmektedir. Burada, örnek kitle tarafından yüksek oranda tüketilen mal ve hizmetler daha yüksek bir ağırlığa sahip olurken daha az tüketilenler daha düşük

bir ağırlığa sahip olmaktadır. Belirlenen mal ve hizmet kalemlerinin fiyatları ise her ayın belirli günlerinde tüm illerden toplanmaktadır. Toplanan fiyatlar ve yılbaşında belirlenmiş olan ağırlıklarla TÜFE hesaplanmaktadır.

- **Tüketici Güven Endeksi - TGE (Consumer Confidence Index - CCI)**
Tüketici güvenindeki gelişmeleri izlemek amacıyla Tüketici Eğilim Anketi'nin farklı sorularına verilen yanıtların birlikte değerlendirilerek özetlendiği bir göstergedir.

[Ayrıntılı bilgi için tıklayınız.](#)

- **Türev İşlemler (Derivative Transactions)**
Spot (iki iş günü) işlem tarihini aşan ileri bir tarihte teslimi söz konusu olacak bir kıymetin (döviz, faiz, mal) vadesi, miktarı ve fiyatının bugünden belirlenerek sözleşmeye bağlandığı işlemlerdir. Forward, future, swap ve opsiyonlar bu tür işlemlere örnektir.
- **Türev Ürünler (Derivative Products)**
Getirisi başka bir kıymetin getirisine bağlanmış, diğer bir deyişle başka bir kıymetin getirisinden türetilmiş mali araçlardır. Futures ve opsiyon sözleşmeleri bu araçlara örnektir. Bu tür araçlar, döviz, faiz, altın gibi her türlü ürün üzerinden türetilir. Böyle bir durumda, örneğin döviz üzerine yazılan bir opsiyon kontratında, opsiyon kontratının getirisi üzerinden türetildiği dövizin piyasadaki hareketine bağlı olacaktır.

• **U-Ü**
○ **Uluslararası İslami Likidite Yönetimi Kuruluşu (International Islamic Liquidity Management Corporation - IILM)**

Faizsiz esasa dayalı kısa vadeli ve yüksek kredi notuna sahip likit varlık ihtiyacının karşılanması amacıyla kısa vadeli finansal araç ihraç ederek İslami finansal hizmetler sunan kuruluşlar arasındaki uluslararası likidite yönetimini en az maliyetle ve İslami esaslara uygun şekilde kolaylaştırmak üzere 2011 yılı başında faaliyetine başlayan uluslararası kuruluşur.

○ **Uluslararası Yatırım Pozisyonu (International Investment Position)**

Uluslararası yatırım pozisyonu, bir ekonomideki yerleşik kişilerin yurt dışı yerleşik kişilerden olan finansal alacakları ile rezerv varlık olarak tutulan altın şeklindeki finansal varlıklarının ve yerleşiklerin yurt dışı yerleşik kişilere olan finansal yükümlülüklerinin belirli bir tarihteki stok değerini gösteren istatistiktir.

[Ayrıntılı bilgi için tıklayınız.](#)

○ **Üçüncül Piyasa (Tertiary Markets)**

Tezgahüstü piyasalarda (OTC) yapılan işlemler, üçüncül piyasa işlemi olarak adlandırılır.

○ **Ülke Riski (Country Risk)**

Ekonomik, sosyal ve siyasi koşulları etkileyen olaylar ve belirsizlikler nedeniyle yabancı bir ülkedeki borçluların (merkezi yönetim, kurumsal veya diğer) yurt dışı yükümlülüklerini ifa edememeleri veya bundan kaçınmaları sonucunda portföyünde söz konusu ülkedeki borçluların doğrudan ve/veya dolaylı riskini taşıyan herhangi bir banka veya kuruluşun maruz kaldığı zarar olasılığını ifade eder. Bozulan ekonomik, politik ve sosyal şartların bir ülkedeki temerrüt olasılığını artırmasının yanı sıra; kamulaştırma, moratoryum, borcun inkarı, devalüasyon, ilgili ülke denetim otoritesinin

uygulamalarının şeffaf olmayışı gibi olaylar da ülke riski kapsamında yer alır. Ülke riski; temelde merkezi yönetim riski, transfer riski ve bulaşma riski olmak üzere, dolaylı kur riski, makroekonomik risk ve dolaylı ülke riski kategorilerini de kapsar.

- **V**
- **Vade Primi (Term Premium)**

Yatırımcıların daha az tercih edebileceği vadeyi içeren yatırımlar için ödenecek primi ifade etmektedir. Genel olarak yatırım aracının vadesi arttıkça vade primi artmaktadır.
- **Vadeli İşlemler Sözleşmesi (Forward Contract)**

İleri tarihli işlemler anlamındadır. Belli bir kıymetin önceden belirlenmiş bir fiyattan yine önceden belirlenmiş bir tarihte teslim edilmesini öngörür. İşlemler, genellikle organize piyasalarda değil, alıcı ve satıcının karşı karşıya gelmesi ile tarafların ihtiyaçları doğrultusunda gerçekleştirilir. Döviz, menkul kıymet, mal gibi alım-satım konu araç üzerinden düzenlenebilen bu tür kontratlar fiyat riskini bertaraf etmenin yanı sıra spekülasyon amaçlarına da yönelik olabilir.
- **Vadeli Piyasalar (Futures Market)**

Vadeli piyasalar belirli bir ürünün, fiyatı bugünden sabitlenmek koşuluyla ileri bir tarihte teslim edilmesi taahhüdünü içeren sözleşmelerin alınıp satıldığı piyasalardır.
- **Vadeye Dayalı Zorunlu Karşılıklar (Maturity Based Reserve Requirement)**

Bankaların ve diğer finansal kuruluşların, yükümlülüklerine karşılık TCMB’de tutmak zorunda oldukları zorunlu karşılık tutarı, yükümlülüklerin vadesine göre değişmektedir. Zorunlu karşılık oranları, kısa vadeli yükümlülükler için daha yüksek iken uzun vadeli yükümlülükler için daha düşüktür. Dolayısıyla daha uzun vadeli yükümlülükler özendirilerek banka yükümlülüklerinin ortalama vadesinin uzatılması amaçlanmaktadır.
- **Vadeye Kadar Getiri (Yield to Maturity)**

Bir menkul kıymetin vadesine kadar tutulması sonucu elde edilecek getiriyi ifade eder. İngilizcesi “effective rate of return” olarak da adlandırılır.
- **Valör (Value Date)**

Üzerinde anlaşma sağlanan bir işlemin, fiilen yerine getirileceği örneğin, karşılıklı olarak hesaplara alacak ve borç kaydedileceği tarihtir. Benzer şekilde bir fonun, örneğin mevduatın sahibi tarafından fiilen kullanılabileceği tarihi ifade eder.
- **Varlığa Dayalı Menkul Kıymet (Asset Backed Security)**

Kuruluşların kendi ticari işlemlerinden doğmuş alacakları karşılığında ihraç edebilecekleri kıymetli evraktır. Tüketici kredileri, konut kredileri, ihracat işlemlerinden doğan alacaklar söz konusu işleme konu olabilecek alacak türlerindedir. Bankalar varlığa dayalı menkul kıymet satarak alacaklarını daha önceden paraya çevirebilmektedir.
- **Varlık / Yükümlülük İlkesi (Asset / Liability Principle)**

Varlık/yükümlülük ilkesi, yurt dışı yerleşiklere olan tüm borç ve alacakların, stoklar için brüt varlık ve yükümlülükler olarak ve akımlar için her kategoriye netleştirilerek gösterilmesine dayanmaktadır.
- **Veri Depolama Kuruluşu (Trade Repository)**

Tezgahestü türev piyasa reformu kapsamında tanımlanan ve tezgahestü türev piyasalarda gerçekleştirilen alım satım işlem verilerinin raporlandığı kuruluşlardır.

• **Y**

○ **Yabancı Para Net Genel Pozisyonu (Foreign Currency Net Position)**

Döviz varlıkları toplamı ile döviz yükümlülükleri toplamının Türk lirası karşılıkları arasındaki farkı ifade eder.

[Ayrıntılı bilgi için tıklayınız.](#)

○ **Yapısal Bankacılık Reformları (Structural Banking Reforms)**

Birçok farklı ürün ve hizmeti aynı çatı altında sunan evrensel bankacılık modelinin neden olduğu sorunların krizle birlikte ortaya çıkmasıyla gündeme gelen ve temel olarak bankaların riskli ve karmaşık işlemlerini yürüten bölümlerinin ayrı birer tüzel kişilik altında toplamalarını öngören reformlardır.

○ **Yapısal Bütçe Dengesi (Structural Budget Balance)**

Gerçekleşen üretim seviyesinin potansiyel üretim seviyesine eşit olması durumunda oluşacak olan bütçe dengesidir ve gerçekleşen bütçe dengesinden devresel bütçe dengesinin çıkarılması suretiyle elde edilmektedir. Yapısal bütçe dengesi üç aşamalı bir yöntem ile hesaplanmaktadır: Birinci aşamada devresel hareketlere duyarlı bütçe harcamaları ve bütçe gelirlerinin belirlenmesi, gelir ve harcama esnekliklerinin hesaplanması gerekmektedir. İkinci olarak, devresel hareketlerin tanımlanması için potansiyel üretim ve çıktı açığı serileri oluşturulmaktadır. Üçüncü aşamada da devresel hareketlerden kaynaklanan gelir ve harcama unsurları gerçekleşen bütçe dengesinden çıkarılmaktadır. Yapısal bütçe dengesi hesaplanırken bir defaya mahsus gelir ve harcama kalemlerinin de ayıklanması önem arz etmektedir.

○ **Yatırım Anketi - YA (Investment Survey - IS)**

Sanayi sektöründe faaliyet gösteren işyerlerinin mevcut yatırım eğilimleri ve yakın geleceğe yönelik yatırım planları ile bu yatırımların amacı ve işyeri

yöneticilerinin yatırım kararlarında etkili olan faktörlerle ilgili değerlendirmelerinin alınması amacıyla yılda iki defa uygulanan bir ankettir.

[Yatırım Anketine ulaşmak için tıklayınız.](#)

○ **Yatırım Fonları (Mutual Funds)**

Halktan katılma belgeleri karşılığı toplanan paraların, yatırım şirketleri tarafından sermaye piyasası araçları ile ulusal ve uluslararası borsalarda işlem gören altın ve diğer kıymetli madenlerden oluşan portföye dönüştürülmüş halidir.

Yatırım şirketleri tarafından yönetilen bu fonlar özelliklerine ve yatırım alanlarına bağlı olarak yatırımcılara farklı şekilde getiriler sağlamaktadır.

○ **Yeniden Yapılandırma (Restructuring)**

Bir finansal piyasa altyapısı kuruluşun, katılımcı temerrüdü veya (iş, operasyonel veya diğer yapısal zayıflıklar gibi) diğer nedenlerle ortaya çıkan ve normal mekanizmaların kullanılmasına rağmen çözülememiş olan herhangi bir karşılanmamış kayıp, likidite sıkışıklığı veya sermaye yetersizliği probleminin çözülmesi amacıyla, bağlı olduğu ilgili mevzuat, kendi iç kural ve prosedürleri ve sözleşmeye bağlı yükümlülükleri ile uyumlu olarak, önceden oluşturulmuş ancak tükenmiş olan finansal kaynakların ikmal edilmesi ve çeşitli likidite düzenlemelerini de içeren tüm faaliyetleridir.

○ **Yönetilen Dalgalı Kur Rejimi (Managed Floating Exchange Rate Regime)**

Resmi bir kur hedefi olmaksızın döviz kurlarının serbest olarak piyasada belirlendiği, ancak otoritelerin piyasaya döviz satmak veya piyasadan döviz almak suretiyle kurlara müdahale edebildiği kur rejimidir.

○ **Yönüne Göre Yatırım İlkesi (Directional Principle)**

Yönüne göre yatırım ilkesi, doğrudan yatırımın yönünün, bir başka deyişle

yatırımın yurt içine mi, yurt dışına mı yapıldığının belirlenmesine dayanmaktadır.

o **Yurt Dışı Üretici Fiyat Endeksi - YD-ÜFE (Non-Domestic Producer Price Index - NDPPI)**

Yurt dışına ihraç edilmek üzere üretilen tüketim, ara ve sermaye malları ile enerji sektöründeki fiyat değişimlerini ölçen endekstir.

o **Yurt İçi Talep (Domestic Demand)**

Nihai yurt içi talep ve stok değişiminin toplamıdır.

o **Yurt İçi Üretici Fiyat Endeksi (Yİ-ÜFE) (Domestic Producer Price Index - D-PPI)**

Yurt içinde ticarete konu olmak üzere üretilen tüketim, ara ve sermaye malları ile enerji sektöründeki fiyat değişimlerini ölçen endekstir.

• **Z**

○ **Zamanaşımı Süresi (Redemption Period)**

Banknotun tedavülden kaldırıldığı tarihten başlayarak değerini tamamen kaybedeceği 10 yıllık süredir.

○ **Zorunlu Karşılık Oranı (Reserve Requirement Ratio)**

Banka ve diğer finansal kuruluşların bilançolarında taşıdıkları mevduat, kredi ve benzeri yükümlülüklerine karşılık merkez bankasında tutmak zorunda oldukları rezerv miktarını gösteren kanuni orandır. Zorunlu karşılık oranı, yükümlülüklerin çeşidine, vadesine ve para birimine göre farklılaşabilmektedir. Merkez bankaları bu oranı bir para politikası aracı olarak kullanabilmektedir. Eğer bankalar atıl rezervlere sahip değilse, zorunlu karşılık oranı artırıldığında bankalar verdikleri kredileri geri çağırırlar ve bu durum para arzının azalmasına neden olur. Zorunlu karşılık oranı düşürüldüğünde ise zorunlu karşılıkların bir kısmı kullanılabilir rezerv şekline dönüşür, bu da bankaların kredi tabanını artırır. Bankaların kredi tabanının genişlemesi de para arzının artmasına neden olur.

[Ayrıntılı bilgi için tıklayınız.](#)